

KIELIKERHO MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN SUOMEN
KIELEN OPPIMISEN TUKENA PÄIVÄKODISSA

Aino Juhola ja Maria-Elisa Stenius
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Juhola, Aino & Stenius, Maria-Elisa. Kielikerho maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimisen tukena päiväkodissa. Helsinki syksy 2010, s.102, 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialankoulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyö on produktiomuotoinen ja se toteutettiin yhteistyössä Rautpihan päiväkodin kanssa. Työ koostuu raportista ja produktista. Produkti on kerhokansio, joka on koottu suunnitelluista, toteutetuista sekä arvioiduista kerhokerroista. Kerhoja järjestettiin seitsemän kertaa päiväkodin lapsille pienryhmätoimintana ja niistä koottiin päiväkodin työtä kehittävä ja työn apuna oleva kansio suomen kieltä tukevia kerhoja järjestettäessä. Kansio koostuu hyviksi havaituista leikeistä, lauluista sekä ohjeista, jotka on poimittu seitsemästä eri teemoin rakennetuista kerhokerroista. Se sisältää myös tekemiämme ja käyttämiämme kuvakortteja sekä muita askartelumalleja.

Kerhossa oli viisi 4- ja 5-vuotiasta lasta ja heidät kerhoon valitsi päiväkodin henkilökunta, suomen kielen tuen tarpeen perusteella. Kerhot suunniteltiin käyttäen pääkaupunkiseudun asettamaa suomi toisena kielenä -kerhon mallia. Kerhoja pidettiin kerran viikossa seitsemän viikon ajan. Jokaisella kerhokerralla oli oma teemansa ja tavoitteensa. Yhtenä arviointimenetelmänä oli videointi. Palautetta on saatu itsearviointiin lisäksi mukana olleelta työntekijältä sekä kerhon lapsilta. Arviointin avulla pystyttiin kehittämään kerhotoimintaa edelleen sekä arvioimaan tavoitteidemme onnistumista ja toimintamme toimivuutta.

Työn teoreettinen viitekehys on muotoutunut produktioomme liittyvistä aihepiireistä. Raporttiosassa avataan maahanmuuttajataustaisten lasten käsitettä sekä varhaiskasvatuspalvelujen järjestämistä maahanmuuttajataustaisten lasten tueksi. Raportissa käsitellään myös suomi toisena kielenä -opetusta päivähoitossa sekä lasten kielenkehityksen tukemista eri keinoin. Teoreettisen alkuosan jälkeen raportissa kuvataan opinnäytetyön prosessia: kerhokertojen suunnitteluvaihetta, toteuttamisvaihetta sekä palautetta ja arviointia. Lopussa on pohdinta.

Opinnäytetyö on luonteeltaan työelämälähtöinen ja helposti sovellettavissa lasten kanssa työskennellessä. Työ antaa hyödyllistä tietoa maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa toimimiseen ja suomen kieltä tukevan kerhon toteuttamiseen.

Asiasanat: S2-kerho, produktio, monikulttuurisuus, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Juhola, Aino and Stenius, Maria- Elisa. Language group supporting children with an immigrant background in learning Finnish in a day care centre. p.102, 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2010

Diaconia University of Applied Sciences,. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services + kindergarten teacher qualification.

The thesis was a production and it was made in cooperation with the Rautpiha day care center. The production is a file of the material that was used in the language clubs. In total there were seven club sessions. After those sessions a file was assembled to help the day care center's daily life with children whose mother tongue was not Finnish. The file included plays, songs and directions which were proven to be helpful. Every session had its own theme and both the songs and plays were about that specific theme. The file also has flash cards that were made by the club tutors.

In the clubs there were five children between ages of four and five. They were chosen by an employee of the day care centre and based on their need of help in learning Finnish. The clubs were planned based on the model of Finnish as a second language, created by the Helsinki city. The club was once a week in a seven week period. All the sessions had their own themes and goals. One of the evaluation method was recording a video. In addition the self assessment and feedback were given by the children and by one employee of Rautpiha. With the help of the evaluation it was possible to develop and improve the club's activities furthermore

Information concerning the concept of children with immigrant background can be found in the report. Also the teaching of Finnish as a second language (S2-club) in Finland's day care centres and how to support children's language development are presented. After the theoretical part there are the clubs themselves described; the planning, the execution, the feedback and the evaluation. In the end of the report there is contemplation.

The thesis was based on the practical work and can be easily adaptable to the work with children. It contains a useful information about working with children with immigrant background .

Keywords: S2- club, multicultural, production, educare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISET LAPSET PÄIVÄHOIDOSSA	6
2.1 Maahanmuuttajataustainen lapsi ja päivähoito	6
2.2 Varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyötä ohjaavat asiakirjat.....	7
2.3 Moniku–hanke	8
2.4 Monikulttuuristen varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen.....	9
3 SUOMI TOISENA KIELENÄ –OPETUS PÄIVÄHOIDOSSA	11
4 LAPSEN KIELENKEHITYKSEN TUKEMINEN	13
4.1 4–5 -vuotiaan lapsen kielenkehitys	13
4.2 Kaksikielisyys.....	14
4.3 Kielenkehityksen ja oppimisen tukeminen pienryhmätoiminnassa.....	15
4.4 Toiminnallisuus, leikit, lorut ja sadut osana kielenoppimista	17
4.5 Kasvattaja kielenoppimisen tukena.....	17
5 KERHOTOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	19
5.1 Rautpihan päiväkoti	19
5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	20
5.3 Kerhojen suunnitteluvaihe	22
5.4 Kerhojen toteutus.....	27
6 KERHON PALAUTE JA ARVIOINTI	32
6.1 Päiväkodin työntekijältä saatu palaute	32
6.2 Lapsilta saatu palaute	34
6.3 Produktion arviointi	37
7 POHDINTA	42
LÄHTEET.....	46
LIITE 1: VIDEOINTILUPA	48
LIITE 2: KANSIO.....	49
LIITE 3: KUVAKORTIT JA ASKARTELUMALLIT.....	88

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden osuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa on kasvussa jatkuvasti. Vuodenvaihteessa 2007 ja 2008 Vantaalla asui 15 026 ulkomaalaistaustaista, mikä vastasi 7,8 prosentin osuutta väestöstä. Tuona samana aikana Vantaalla asui 128 maan kansalaisia. Vuodenvaihteessa 2007 ja 2008 Vantaalla puhuttiin äidinkielenä 98 eri kieltä, joista yleisimmät olivat venäjä, viro, somali ja albania. Vuonna 2008 Vantaalla oli 1707 vieraskielistä 0–6-vuotiasta. (Henriksson 2009, 13, 15,17.)

Yhteiskunnassamme kasvava monikulttuurisuus näkyy myös lasten päivähoidon arjessa. Halusimme tehdä opinnäytetyömme maahanmuuttajatyöstä ja samalla olimme kiinnostuneita varhaiskasvatuksen näkökulmasta, sillä saamme molemmat myös lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Olimme yhteydessä Vantaan varhaiskasvatuskoordinaattoriin, jonka kanssa kävimme yhdessä läpi ideoitamme ja päädyimme ohjaamaan suomi toisena kielenä kerhoa Rautpihan päiväkotiin. Kyseisessä päiväkodissa on henkilökunnan mielestä suuri tarve kehittää maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kanssa tehtävää työtä ja he ottivat innoissaan meidät vastaan. Heillä oli osa henkilökunnasta käynyt Monikulttuurinen Varhaiskasvatus –hankkeen koulutuksissa, mutta heistä tuntui, etteivät olleet saaneet hankkeen teoriaa vielä käytännöksi ja tarvitsivat siinä apuamme.

Tarkoituksenamme oli siis pitää kielikerhoa päiväkodissa maahanmuuttajataustaisille lapsille. Tässä yhdistyivät molempien mielenkiinnon kohteet tulevaisuuden työtä ajatellen sekä mahdollisuus kehittää itseään tulevana lastentarhanopettajana. Tärkeää oli, että myös päiväkotia saa hyödyn työstämme. Kokosimme kansion seitsemästä pitämästämme ja suunnittelemastamme kerhokerrasta ja valmis kansio kuvakortteineen ja muine materiaaleineen jää päiväkotia heidän käytettäväkseen.

2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISET LAPSET PÄIVÄHOIDOSSA

2.1 Maahanmuuttajataustainen lapsi ja päivähoito

Käsite maahanmuuttajalapsi pitää sisällään hyvin monenlaisista syistä ja taustoista Suomeen muuttaneiden perheiden lapsia. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleensä ulkomaalaista, joka muuttaa Suomeen aikomuksenaan asettua tänne pitkäaikaisesti. Maahanmuuttajalapsi voi olla Suomen tai jonkin muun maan kansalainen. Hänen perheensä voi olla paluumuuttaja-, maahanmuuttaja-, siirtolais- tai pakolaisperhe. Kieli- ja kulttuuritaustaltaan maahanmuuttajataustainen lapsi poikkeaa kuitenkin valtaväestön lapsista, joiden kieli- ja kulttuuritausta on täysin suomalainen. (Nummela 2005, 8–9.) Tässä työssämme käytämme käsitettä maahanmuuttajataustainen lapsi, joka nimenomaan korostaa sitä, ettei lapsi ole välttämättä itse maahan muuttanut, vaikka hänen vanhempansa ovat. Sanana maahanmuuttaja ei ole näin ollen täysin sopiva. Toisaalta työssämme käsiteltävä kaksikielinen lapsi voi myös olla kaksikielisen perheen lapsi niin, että toinen vanhemmista on kantasuomalainen.

Päivähoito on erittäin tärkeä osa maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutumista. Lapsen itsetunnon ja kielellisen kehityksen vuoksi, päivähoitoa organisoidessa tulee ottaa huomioon lapsen oma kieli ja kulttuuri. Jos lapsi jää ilman päivähoitoa, lapsen suomen kielen kehitys ja sen oppiminen vaarantuvat. Lapsi voi tällöin myös jäädä ilman sosiaalisia valmiuksia ja perusopetuksen edellyttämiä oppimisvalmiuksia. Vaikka maahanmuuttajataustainen lapsi olisikin päivähoitossa, on lapsen tarpeisiin vastaaminen nykypäivän haaste. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 23.)

2.2 Varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyötä ohjaavat asiakirjat

Maahanmuuttajataustaiset lapset ovat nykyään huomioitu lainsäädännössä (Hassinen 2005, 143). Monikulttuurista päivähoitoa ja varhaiskasvatusta ohjaa päivähoitolaki (1973) ja –asetus (1973). Niiden mukaan päivähoito tukee kotia kasvatustehtävässä ja edistää lapsen iän sekä yksilöllisten tarpeiden mukaista lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Eri maahanmuuttajaryhmiin kuuluvien lasten oman kulttuurin tuntemusta on tuettava yhdessä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa. Myös monet erityisesti kieli- ja kulttuuritaustaista väestöä koskevat lait ja asetukset kuten kieli- (2003), kotouttamis- (2005) ja ulkomaalaislaki (2004) ohjaavat omalta osaltaan varhaiskasvatuksen toimintaa. Näiden lakien lisäksi kaikkia kansalaisia koskevat perustus-(1999) ja yhdenvertaisuuslaki (2004) määrittelevät oikeutta tasavertaiseen kohteluun.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa valtioneuvosto on koonnut suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopistealueet. Sen mukaan varhaiskasvatuksen on tarjottava kaikille lapsille yhtäläiset mahdollisuudet omien edellytystensä mukaiseen kehitykseen. Huomioon otettavia asioita varhaiskasvatuksessa ovat muun muassa lapsen erityisen hoidon ja kasvatuksen tarve, oppimisvaikeudet sekä kieli- ja kulttuuritausta. Lapsella on oikeus omaan äidinkieleensä. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen äidinkielen oppimista sekä vieraskielisten lasten kohdalla suomen tai ruotsin kielen oppimista. Linjauksissa painotetaan myös kasvatuskumppanuuden tärkeyttä, mikä korostuu asiakkaan ollessa maahanmuuttajataustainen perhe. (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002, 5.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sisältävät myös ohjaavia periaatteita, joiden mukaan 1) lapsella on oikeus omaan äidinkieleensä ja vieraskielisellä lapsella oikeus oppia suomen tai ruotsin kieltä, mitä varhaiskasvatus tukee. 2) Jokaisella on oikeus omaan kulttuuriinsa ja kulttuurivähemmistöihin kuuluville lapsille on tarjottava mahdollisuus kasvaa oman kulttuuripiirin sekä suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. 3) Lapsella on oikeus turvattuun elinympäristöön, hoitoon, huolenpitoon, kasvuun ja oppimiseen riippumatta asuinpaikasta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta taustasta tai etnisestä alkuperästä. 4) Varhais-

kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huolehditaan etnisen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamisesta ottaen huomioon tyttöjen ja poikien kehitykselliset erot. (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002, 17.)

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelma ja kotouttamisohjelma linjaavat kunnassa tarjottavia palveluja ja muun muassa sitä, millaisia tukipalveluja maahanmuuttajataustaisella lapsella ja perheellä on mahdollisuus saada. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 24.) Lapsella, joka kuuluu kulttuurivähemmistöihin, tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä sekä suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39). Päiväkodin tulee myös tehdä omalle yksikölleen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu, jossa ilmenevät muun muassa monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen käytännöt ja toiminnan rakenteet sekä suomen kielen opettamiseen käytetyt menetelmät. Yksikön vasun lisäksi tehdään jokaisen lapsen kohdalla erikseen lapsen henkilökohtainen vasu. Monikielisen ja –kulttuurisen lapsen kohdalla se sisältää myös kaksikielisyyden suunnitelman. Siihen on kirjattu päivähoitossa toteutettavan suomen kielen opettamisen menetelmät, tavoitteet, seuranta sekä säännöllisen arvioinnin aikataulu. Samalla kaksikielisyyden suunnitelmaan kirjataan myös vanhempien kanssa sovitut toimenpiteet lapsen oman äidinkielen tukemiseksi. (Jauhola & Järvi 2007, 9.) Lapsen oma varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma sekä kotoutumissuunnitelma ovat eri viranomaistahojen ja perheen välisen yhteistyön tukivälineitä. Niiden avulla voidaan edistää lapsen kielellistä kehitystä ja kotoutumista sekä ehkäistä lapsen sosiaalista ja koulutuksellista syrjäytymistä jo varhaisessa vaiheessa. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 26.)

2.3 Moniku–hanke

Pääkaupunkiseudun kunnat alkoivat vuonna 2004 yhdessä pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn kanssa suunnitella seudullista varhaiskasvatuksen hanketta, jonka painopisteenä on monikulttuurisuustyön kehittäminen kunnan järjestämässä päivähoitossa. Hanke päättyi vuoden 2007 lopussa.

Moniku-hankkeen tarkoituksena oli tuottaa pääkaupunkiseudun kunnille yhteinen toimintamalli ja yhteiset käsitteet monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Hankkeessa tarkastellaan menetelmiä ja malleja, joilla päiväkodeissa toteutetaan suomi toisena kielenä -opettamista. Keskeisiä tavoitteita hankkeessa olivat lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen erityisesti kehittämällä suomi toisena kielenä -opettamista, varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaidon, tietoisuuden ja osaamisen vahvistaminen monikulttuurisuuden saralla sekä joo olemassa olevien ja uusien hyvien työmenetelmien ja käytäntöjen kokoaminen, arviointi ja käyttöönotto. Tarkoituksena oli myös laatia seudullinen monikulttuurinen pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen toimintamalli. Hankkeen tuotteena syntyi Monikulttuurinen varhaiskasvatus –opas. Lisäksi henkilöstön oli tarkoituksena päivittää tietojaan, oppia uusia menetelmiä ja luoda varhaiskasvatuksen monikulttuurisuusverkosto seudulle. (Remsu 2006, 13–14.)

2.4 Monikulttuuristen varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen

Pääkaupunkiseudulla on päivähoidossa tällä hetkellä tuhansia lapsia, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi (Hassinen 2005, 143). Monikulttuurisoitava yhteiskunta asettaa haasteita hyvinvointipalvelujen toteuttamiselle, myös varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä edellytetään lapsen ja vanhempien kieli- ja kulttuuritaustan huomioimista, jotta voidaan vastata eri kulttuureista tulevien asiakkaiden palvelutarpeisiin. Varhaiskasvatuspalvelut ovat tärkeä osa perheiden kotouttamisen tukemista ja lasten syrjäytymisen ehkäisyä. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 15.)

Päiväkodissa tapahtuvan varhaiskasvatuksen arvopohjaan kuuluu yhtenä tärkeänä asiana muun muassa huomioida lapsen oikeudet hänen omaan kulttuuriinsa, äidinkieleensä ja uskontoonsa. Lapsella on oikeus turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen. Hänellä on myös oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Tätä tavoitetta päivähoito arjessa tukee ja edistää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten päivähoito järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä niin, että lapsi kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan tuetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39). Iso osa lapsista integroidaan tavallisiin suomenkielisiin ryhmiin. Suosituksena on, että maahanmuuttajataustaisten lasten määrä yhtä päiväkotiä kohden olisi enintään 30 %. (Jauhola & Järvi 2007, 11.) Päivähoidon yhtenä tavoitteena on lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Päivähoito tarjoaa lapselle sosiaalisia kokemuksia ja malleja sekä ohjaa yhteiselämän pelisäännöissä. Se tarjoaa lapselle myös mahdollisuuden kuulua johonkin ryhmään ja opettaa kuinka ryhmässä pärjätään. Päiväkodissa lapsi saa ikätovereidensa seuraa ja ikätasoon sopivia virikkeitä ja haasteita. Päiväkodissa pyritään tukemaan lapsen itsetuntoa ja minä kehitystä tarjoamalla turvallinen kasvuympäristö. Päivähoito tukee myös lapsen tutustumista suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. (Hassinen 2005, 143–145.)

Varhaiskasvatus tukee maahanmuuttajataustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomea toisena kielenä luonnollisissa tilanteissa muiden lasten ja kasvattajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 39.) Päiväkodin toiminta tarjoaa lapselle kielellisiä virikkeitä ja tukee suomen kielen oppimista (Hassinen 2005, 145). Lapsi tarvitsee myös järjestelmällistä ohjausta kielen omaksumiseen ja käyttöön. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa on erityisen tärkeää tiedottaa ja keskustella vanhempien kanssa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista. Varhaiskasvatuksessa edistetään lapsen kotoutumista ja luodaan pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–41.)

Edistettäessä maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen omaksumista painotetaan myös lapsen oman äidinkielen taidon kehittämisen merkitystä. Yhteistyössä vanhempien ja eri kulttuuriyhteisöjen kanssa edistetään myös lapsen kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan hänen mahdollisuuttaan ilmentää omaa kulttuuritaustaansa varhaiskasvatuksessa. Näin tuetaan lapsen oman identiteetin vahvistumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 40.) Varhaiskasvatuksessa tulisi myös siis tukea lapsen kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Oman kulttuurin tukemisen tarkoituksena on, että lapsi tulee tietoiseksi oman

etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä ja oppii arvostamaan sitä. Kunnat ovat yleensä ohjeistaneet varhaiskasvatussuunnitelmissaan, miten lapsen oma kulttuuri- ja uskontokasvatus tulee ottaa huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisessä. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 25.)

Kotoutumisprosessin avainasioita on toimivan kaksikielisyyden mahdollistaminen. Vanhempia kannustetaan tukemaan kotona lapsen äidinkieltä. Päivähoidon tehtävänä on lapsen suomen kielen taidon kehittäminen ja siten toimivan kaksikielisyyden saavuttaminen. Päiväkotiryhmän eri kielitaustaisilla lapsilla on erilaiset kielelliset tavoitteet, joita mahdollisuuksien mukaan tuetaan eriyttämällä. (Hassinen 2005, 143–144.)

3 SUOMI TOISENA KIELENÄ –OPETUS PÄIVÄHOIDOSSA

Opetushallituksen asettamassa opetussuunnitelman perusteissa suomi toisena kielenä on yksi yhdestätoista äidinkielen oppimäärästä. Perusteissa todetaan, että niille oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, saame tai ruotsi, tulee suomea opettaa toisena kielenä. Oppilailla on oikeus opiskella suomea niin kauan, kunnes suomen kielen taito on oppilaan äidinkielen taidon tasolla. Kaikilla kunnilla on samat S2-oppimäärän perusteet riippumatta kunnan resursseista (Opetushallitus 2004, 96.) Tämä pätee myös päivähoidossa. Suomi toisena kielenä eli S2-opetus on lähinnä toteutettu S2-kerhoina, joita on yleensä muutaman kerran viikossa. Jokaisella päiväkodilla on velvollisuus järjestää S2-opetusta maahanmuuttajataustaisille lapsille. On tärkeää turvata lapsen suomen kielen oppiminen niin, että se luo pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle ja että lapsella on mahdollisuus kasvaa kahteen kulttuuriin ja hän saa tasa-arvoisen kasvupohjan jo päivähoidossa (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 25).

Varhaiskasvatussuunnitelman linjaus on, että vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Varhaiskasvatukseen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomea toisena kielenään luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla tarkoitetaan saamelaisia lapsia, romanilapsia, viittomakielisiä lapsia sekä maahanmuuttajataustaisia lapsia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

Suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen keskeisenä tehtävänä varhaiskasvatuksessa on kehittää kokonaisvaltaisesti lapsen suomen kielen taitoa ja kielellistä tietoisuutta niin, että hän pystyy ilmaisemaan itseään, ymmärtää ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. S2-opetuksen tarkoituksena on edistää joustavaa kouluun siirtymistä, tukea kaksikielistä identiteettiä ja yhdessä äidinkielen kehittymisen kanssa vahvistaa lapsen toiminnallista kaksikielisyttä. Lasta rohkaistaan ja ohjataan niin, että hänestä vähitellen kasvaa aktiivinen puhuja ja kuuntelija monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ryhmän jäsenenä lapsi harjaantuu kuunteluun, kerrontaan ja kertomiseen sekä ilmaisemaan toiveitaan, mielipiteitään, ajatuksiaan ja päätelmiään. (Gyekye ym. 2005, 4.) Suomi toisena kielenä opetuksen tarkoitus on edistää lapsen joustavaa kouluun siirtymistä ja äidinkielen kehittymisen rinnalla tukea ja vahvistaa lasta kaksikielisyteen. Arjen vuorovaikutustilanteet toisten lasten ja kasvattajien kanssa päivähoitossa tukevat eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen suomen kielen oppimista. (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelma 2005, 4.) Suomi toisena kielenä -opetuksessa korostuvat lapsilähtöisyys, toiminnallisuus sekä arjen eri tilanteet kielen kehityksen tukemisessa (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 29).

Lapsen suomi toisena kielenä -opetus päivähoitossa tulee olla suunnitelmallista ja jatkuvaa ja sille on asetettava tavoitteet, joita säännöllisesti tarkistetaan (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelma 2005, 13). Päivähoidon työntekijöiden on tuettava lapsen oman äidinkielen kehitystä, jotta lapsella on mahdollisuus kasvaa kaksikieliseksi. Kieli on vahva osa myös kulttuurisen identiteetin muotoutumista (Jauhola & Järvi 2007, 28). Maahanmuuttajataustais-

ten lasten äidinkielen opetuksen painopiste on Helsingin, Espoon ja Vantaan kunnan järjestämässä päivähoitossa vanhempien tukemisessa. Vanhempia rohkaistaan ja kehoitetaan käyttämään omaa äidinkieltään ja tukemaan lapsen äidinkielen kehitystä kotona. (Remsu 2006, 22.) Hyvä äidinkielen taito on toiminnallisen kaksikielisyyden lähtökohtana ja edistää merkittävästi myös toisen kielen oppimista (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 29).

Oppimisen kannalta olennainen käsitteiden hallinta tulisi saavuttaa ennen koulun aloittamista. Tehostetun S2-kielen opetus on tärkeää, vaikka lapsi saavuttaakin välttävän arkikielen tason noin vuodessa toimiessaan päiväkodin vertaisryhmässä. Mitä varhaisemmassa vaiheessa vieraskieliset lapset saavat S2-opetusta, sitä aiemmin he voivat tasavertaisina ryhmän jäseninä osallistua suunniteltuun toimintaan ja saavuttavat paremman suomen kielen taidon. (Gye-kye ym. 2004, 5–6.)

4 LAPSEN KIELENKEHITYKSEN TUKEMINEN

4.1 4–5 -vuotiaan lapsen kielenkehitys

Jokainen lapsi kehittyy yksilöllisesti, mutta silti on yleisiä linjauksia kunkin lapsen ikävaiheissa ja millä tasolla lapsen kehityksen tulisi olla kullakin alueella. Jo syntyessään terveenä lapsella on valmiudet kielen oppimiseen. Kuinka lapsi oppii kieltä, riippuu kasvuympäristöstä, perintötekijöistä ja lapsen läheisistä ihmissuhteista eli miten lapsi ”tutustutetaan” kielelliseen maailmaan. (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelma 2005, 8.)

Lapsen ollessa 4–5 -vuotias ovat erilaiset ääntämisvirheet tavallisia, erityisesti s- ja r- äänteet. Nämä kuitenkin usein korjaantuvat ennen kouluikää. Sadut ovat tämänikäisille lapsille erittäin tärkeitä ja he saattavat myös itse kertoa satuja ja kertomuksia mielellään. (Leppäkaskes 2006.) Tässä iässä lapsen niin sanotut

itsekeksimät taivutukset vähenevät ja hän taivuttaa sanoja aikuisen puheen tavoin. Omien kokemusten ja havaintojen kautta lapsi oppii sekä ymmärtää uusia sanoja ja käsitteitä. (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelma 2005, 8.)

Alle kuusivuotias lapsi hallitsee aikamuodot ja ilmaisut tarkentuvat. Hän osaa useita aikaa, paikkaa, määrää ja liikettä kuvaavia käsitteitä. Hän osaa taivuttaa sanoja, käyttää verbien ja adjektiivien eri vertailumuotoja sekä soveltaa äidinkielen sääntöjä johdonmukaisesti. Lapsi käyttää sanaluokkia melkein pä aikuisen tavoin ja hänen tarinan kerrontansa paranee entisestään. (Leppäkaskes 2006.)

Kieli on lapselle tärkeä väline uusien asioiden oppimiseen ja havaintojen jäsentämiseen. Lapsella on halu kuvata sanoin havainnoimiaan ympäristön tapahtumia. Hän haluaa jakaa asioita muiden ihmisten kanssa ja kieli toimii siinä jakamisen ja vuorovaikutuksen välineenä. Lapsi oppii jo hyvin varhaisessa iässä ymmärtämään puhetta, vaikka ei vielä itse kykene tuottamaan sanoja. Sanojen tuottamiseen lapsi tarvitsee taidon sanojen ääntämiseen ja kykyä käyttää sanoja kommunikation välineenä. (Nurmi ym.2006, 35–37.)

Lapsi omaksuu kielen muita jäljittelemällä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Synnynnäinen kielellinen kyvykkyys ei yksin riitä, vaan lapsi tarvitsee ympäristön, jossa hän saa läheisiltään kielellistä mallia ja tukea. Hän pyrkii matkimaan sitä ja toimimaan vuorovaikutuksessa läheistensä kanssa. Kokonaispersoonallisen kehityksen kannalta kielen omaksuminen on merkityksellistä, koska kielen oppiminen muuttaa lapsen suhdetta muihin ihmisiin. Kielen avulla lapsi pystyy ilmaisemaan itseään. Kielen kautta lapselle avautuu aivan uusi maailma. Jos lapsi omaksuu monta kieltä, hänelle avautuu monta maailmaa. (Hassinen 2005, 81–82.)

4.2 Kaksikielisyys

Maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla tähdätään kaksikielisyyteen, heidän äidinkieltensä, kotona puhutun ja opitun kielen omaksumiseen ja hallintaan sekä

vallitsevan yhteiskunnan kielen eli suomen samantasoiseen hallintaan. Hassisen (2005) mukaan kaksikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että henkilö on omaksunut kaksi eri kieltä kasvu- tai asumisympäristössään ja käyttää kieliään päivittäin lähes äidinkielen tasolla. Kaksikielinen ihminen pystyy siis aktiivisesti puhumaan, ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä ja myös automaattisesti vaihtamaan niitä. (Hassinen 2005, 9, 21.)

Maahanmuuttajataustainen lapsi elää kahden kulttuurin välissä. Tilanne saattaa tuntua lapsesta ristiriitaiselta, koska uusi elinympäristö ystävineen sosiaalistaa häntä suomalaiseen kulttuuriin. Samanaikaisesti lasta sosiaalistetaan omaan kulttuuriinsa vanhempien ja etnisen yhteisön avulla. Lapsen on tärkeää oppia sekä oma äidinkielensä että valtaväestön kieli. Hän kykenee tähän, jos saa siihen riittävästi tukea ja kannustusta. (Alitolppa-Niitamo 1993, 98–99.) Nummelan (2005) tutkimuksen tulokset osoittivat, että sosiaalisten taitojen puute ja ystävyyssuhteiden niukkuus selittyivät selkeästi suomen kielen taidon puutteella (Nummela 2005, 104).

Maahanmuuttajatyön käsikirjan (2002) mukaan on tärkeää, että enemmistökielenä olevan toisen kielen oppiminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vieraskielisellä lapsella tulee olla mahdollisuus oppia suomen kieltä luonnollisten vuorovaikutustilanteiden ja ohjatun opetuksen avulla suomenkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Tavoitteena on, että vieraskieliset lapset saavuttavat sellaisen suomen kielen taidon, jonka avulla he voivat toimia ja oppia suomalaisessa kieliyhteisössä. (Maahanmuuttajatyön käsikirja 2002, 32–33.)

4.3 Kielenkehityksen ja oppimisen tukeminen pienryhmätoiminnassa

Tavallinen päiväkotitoiminta ei ole riittävä tuki kaikille maahanmuuttajalapsille suomen kielen oppimista ajatellen. Maahanmuuttajataustainen lapsi kaipaa selkeitä ja lyhyitä toimintaohjeita sekä sanojen useita toistoja. Isossa lapsiryhmässä tämä on vaikea toteuttaa ilman erityisjärjestelyjä. Säännöllisesti, ainakin kerran viikossa kokoontuva 4–5 lapsen pienryhmä on hyvä ratkaisu tehokkaaseen ja toimivaan suomen kielen opetteluun päiväkodissa. Pienessä ryhmässä asioi-

den opettelu leikkien, pelien ja erilaisten toiminnallisten harjoitusten avulla motivoi lasta enemmän kuin toiminta isossa lapsiryhmässä, koska aikuisella on enemmän aikaa ohjaamiseen, kannustamiseen ja lapsen kehumiseen. Pienryhmätoiminta tukee myös maahanmuuttajataustaisen lapsen itsetunnon kehittymistä, sillä pienemmässä ryhmässä hän uskaltaa harjoitella vaikeitakin asioita ja saa useammin onnistumisen kokemuksia. Pienryhmän leikkejä, lauluja ja harjoituksia on hyvä käyttää myöhemmin myös isossa lapsiryhmässä, koska silloin maahanmuuttajalapset voivat näyttää taitojaan myös toisille lapsille ja aikuisille. Näin oppiminen tehostuu ja lapsi kokee onnistumisen kokemuksia. (Keskisarja i.a.)

Pienryhmätoiminta mahdollistaa lasten täysipainoisen osallistumisen toimintaan ja pienryhmässä myös lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen mahdollistuu (Rouvinen 2007, 142). Ryhmän toimintaan osallistuminen tarjoaa lapselle kielellisiä haasteita sekä mahdollisuuden oppia sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. Leikin sekä toisten lasten antama mallin merkitys on kielen oppijalle suuri, sillä vaikka lapsi oppisikin aikuiselta asioita, hän harjoittelee näitä taitoja nimenomaan leikissä toisten lasten kanssa. (Hassinen 2005, 144.)

Nummelan (2005) päiväkotihenkilöstölle tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi että erityisesti ohjeiden ymmärtäminen ja noudattaminen isossa lapsiryhmässä tuntui vaikealta suomen kieltä puutteellisesti ymmärtäville lapsille, mikä oli selkeästi suurin syy maahanmuuttajalasten oppimisvaikeuksille. Tutkimuksessa kasvattajat korostivatkin pienryhmien merkitystä erityisesti suomen kielen oppimisen näkökulmasta. Tutkimuksessa hyvä suomen kielen taito vaikutti positiivisesti lapsen onnistumisen kokemuksiin, jotka heijastuivat lapsen kokemukseen itsestään lapsiryhmän jäsenenä ja oppijana. Onnistumisen kokemukset vahvistivat hänen itsetuntoaan ja vaikuttivat lapsen ystävyys-suhteisiin päiväkodissa, jotka taas vaikuttivat lapsen pääsyyn mukaan leikkeihin ja näin vahvistivat hänen positiivista minäkuvaansa ja sopeutumista päiväkodissa. Pienryhmätoiminnan merkitys on siis todella suuri. (Nummela 2005, 104.)

4.4 Toiminnallisuus, leikit, lorut ja sadut osana kielenoppimista

Kielen oppiminen tapahtuu parhaiten toiminnan avulla. Kun ohjaaja osoittaa toiminnallaan saman asian mistä puhuu, auttaa se puutteellisenkin suomenkielentaitoista lasta ymmärtämään asiaa. Lapsi oppii mallista ja pystyy toimimaan lyhyen ohjeen mukaan. (Keskisarja i.a.) Toiminnallisuus, monikanavaisuus ja liikunnallisuus auttavat lasta motivoitumaan sekä keskittymään ja käyttämään suomen kieltä. Toimiessaan itselleen mielekkäällä tavalla lapsi ilmaisee ajatteluaan ja tunteitaan. (Gyekye ym. 2005, 18.)

Leikillä ja saduilla on varhaislapsuudessa suuri merkitys lapsen maailmankuvan syntymiselle sekä kielen kehitykselle. Lapsen kasvaessa leikin merkitys korostuu, jolloin kieli liitetään leikissä toimintaan. Jäljittelyllä on suuri merkitys kielen oppimisessa, joka on luova ja persoonallinen prosessi. Kielellä on keskeinen merkitys lapselle ominaisessa tavassa toimia. Lapsi tarvitsee kieltä toiminnassaan ja kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen kokeamisen ja ilmaisemisen myötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19–21.)

On hyvä käyttää konkreettista materiaalia kuten erilaisia esineitä, jotka käyvät nimeämiseen, sekä paikan sanojen, yksikön ja monikon, adjektiivien, yläkäsitteiden yms. opetteluun. Laulujen ja lorujen avulla voi opetella monenlaisia käsitteitä. Rythmi, melodia ja toistot auttavat muistamaan uusia sanoja helpommin ja niiden avulla myös kertaaminen toimii. Oman kehon avulla opitaan paljon tilasta, suunnista, lukumääristä, verbeistä, mutta erityisesti opitaan asioita omasta itsestä, omista tunteista ja taidoista. Ilmeet, eleet ja myös tukiviittomat ovat hyvänä apuna kielen oppimisessa. (Keskisarja i.a.)

4.5 Kasvattaja kielenoppimisen tukena

Kieli on kommunikaation ja vuorovaikutuksen väline kaikkien orientaatioiden alueilla. Mahdollisimman hyvän ja tarkan kielen käyttäminen on tärkeää kaikissa varhaiskasvatuksen hoito-, kasvatus- ja opetustilanteissa. Uusien käsitteiden

avaaminen ja selittäminen lapsille on myös tärkeä osa kielenoppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27)

Aikuisen tulee rohkaista lasta käyttämään suomen kieltä ja tehdä lapselle avoimia kysymyksiä keskustellessaan hänen kanssaan. Aikuinen voi pyytää lasta kertomaan esimerkiksi perheestään tai pitämistään asioista. Puheen havainnollistaminen, ilmein, elein ja kuvin auttaa lasta ymmärtämään uutta kieltä. Kuuntelemalla lasta ja keskustelemalla hänen kanssaan työntekijä saa tietoa, miten lapsi kertoo asioista ja käyttää suomen kieltä. (Gyekye ym. 2005, 5–6.) Aikuisen tulisi olla motivoiva ja tarjota lapsille paljon erilaisia mahdollisuuksia harjoitella suomen kieltä (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –suunnitelma 2005, 4).

Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen kielenkäyttöä ja tarjota luonteva puheen malli. Selkeä puhetapa on kielenkäytön mallintamisen peruslähtökohta. Lisäksi tulee huomioida myös ilmaisun tarkkuus (syön omenan / omenaa). Lapset oppivat vertais- ja aikuissuhteissa erilaisia sosiaalisia ja kulttuurisia tapoja sekä kommunikaatiomalleja (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.) Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat lapsille hyviä oppimistilanteita. Lapsi oppii toimimalla vertaisryhmässä. Aikuisen tehtävänä on järjestää tilanteita, jotka houkuttelevat lasta oppimaan ja käyttämään suomen kieltä. Maahanmuuttajataustaista lasta rohkaistaan leikkimään toisten lasten kanssa. Lapsen kanssa leikkiminen, mallin näyttäminen ja leikin sanoittaminen tuo kielen mukaan toimintaan ja luo vuorovaikutustilanteita. Ensisijaisesti lapsi tarvitsee suomen kieltä tullakseen toimeen ryhmässä ja saadakseen kavereita. (Gyekye ym. 2005, 5–6.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen ollessa asiakkaina päiväkodissa työntekijältä edellytetään myös muun muassa suomen kielen opettamisen taitoja ja osaamista oman äidinkielen oppimisen tukemisessa sekä kulttuuri- ja uskontokasvatuksen toteuttamisessa. Myös työntekijän ihmissuhde- ja kohtaamistaidot sekä kulttuurien tuntemus korostuvat. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 28.)

Nummelan (2005) mukaan maahanmuuttajataustaisten lasten yleisin erityisongelma oli juuri puutteellinen suomen kieli. Pienryhmätoiminnan merkitys lapsen suomen kielen oppimisen tukena tuli esiin useissa eri tutkimuksissa. Samoin tutkimuksissa korostui lapsen yksilöllinen huomiointi ja vertaisryhmän merkitys. Kasvattajan aktiivinen läsnäolo päivähoiton toiminnoissa, selkeä puhetyyli ja ilmeet sekä eleet puheen tukena auttavat eri tutkimusten mukaan lapsen kielen kehittymistä.

5 KERHOTOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

5.1 Rautpihan päiväkoti

Itä-Vantaan suuralueilla (Hakunila, Tikkurila, Koivukylä, Korso) asuu 67 prosenttia Vantaan ulkomaalaistaustaisesta väestöstä. Koivukylässä ulkomaankansalaisten, vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten osuudet ovat Vantaan keskiarvoa suurempia. Koivukylän alueella,, mihin me opinnäytetyömme toteutimme, suurimmat kieliryhmät 0–6 -vuotiaista vuonna 2008 olivat venäjä, somali, albania ja viro. (Henriksson 2009, 29, 33.)

Rautpihan päiväkoti sijaitsee Vantaan Koivukylässä kävelymatkan päässä asemasta lähellä erinäisiä palveluja. Rautpihan toimintayksikköön kuuluvat Rautpihan päiväkoti, Virpikujan päiväkodin kaksi pienten ryhmää kesään 2010 asti. Syksystä 2009 alkaen toimintayksikköön on kuulunut myös ryhmäperhepäiväkodit Muskotti ja Vellamo. Yhteensä tässä konseptissa on noin 130 lasta ja noin 30 aikuista. Rautpihan päiväkodissa on kuusi lapsiryhmää. Päiväkodin johtajan Hannamari Halisen (2010) mukaan lapsista on kaksikielisiä tällä hetkellä noin puolet. He ovat saaneet päiväkodin tiimiinsä kieliavustajan juuri tuon kaksikielisten lasten suuren määrän vuoksi. Heillä on myös tavallista pienemmät lapsiryhmät: 14 lasta kahta aikuista kohden.

Rautpihan päiväkodin toiminta-ajatuksena on, että päivähoiton toimintayksikkö tarjoaa lapsille turvallista päivähoiton varhaiskasvatusta vastaten perheiden erilaisiin tarpeisiin. Yksikkö on omien sanojensa mukaan avoin, vuorovaikutuksellinen ja kehittyvä paikka, minne lasten ja perheiden on hyvä tulla. Yksikön painopistealueet ovat pienryhmätoiminta, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sekä monikulttuurisuusosaamisen lisääminen koko työyhteisössä. (Halinen 2010.)

5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Suunnittelimme, toteutimme ja arvioimme kielikerhon Rautpihan päiväkodin maahanmuuttajataustaisille lapsille, joka koostui seitsemästä kerhokerrasta. Toiminta tapahtui pienryhmässä ja siihen osallistui viisi alle esikouluikäistä lasta. Kokosimme kerhokerroista kansion, jonka annoimme päiväkodin käyttöön.

Opinnäytetyömme tarkoituksiksi muotoutui suunnitella, toteuttaa ja arvioida suomen kieltä kehittävää kerhoa päiväkodin maahanmuuttajataustaisille lapsille. Toiminta toteutettiin pienryhmätoimintana ja sitä oli seuraamassa yksi päiväkodin työntekijöistä. Tarkoituksenamme oli koota kerhoista myös kerhokansio, jossa olisi kaikki käyttämämme materiaali oppaan muodossa tuleville kerhojen pitäjille päiväkodissa. Kansio on tärkeä osa produktiivisista opinnäytetyöstämme. Tavoitteenamme oli tuottaa toimivaa materiaalia maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kieltä kehittävään ja vahvistavaan toimintaan päiväkodin arjessa, sekä heidän tulevaisuudessa järjestettäviin kielikerhoihin. Ohjasimme kerhot ja niistä jo hyväksi testatuista kokonaisuuksista kokosimme kerhokansion. (LIITE 2)

Koko työmme tavoitteena oli siis tuottaa konkreettinen lapsen suomen kieltä tukeva kerhomalli päiväkodille, jota he pystyvät hyödyntämään omassa työssään lasten kanssa. Uskomme työstä olevan hyötyä kerhojen pitämisessä, mutta myös lapsiryhmien arjessa, sillä toivomme että voimme antaa kerhojen kautta konkreettisia malleja leikeistä, lauluista sekä yleisestä tavasta opetella uutta.,

Tämän toimintamme hyödyn arjen työhön siirtymiseen mahdollistaa päiväkodin työntekijä, joka havainnoi toimintaamme keräten ideoita itselleen ja antaen meille palautetta. Tavoitteeseemme kuului, että päiväkotikielitoiminta hyötyisi tästä heille suunnitellusta ja toteutetusta toiminnasta, mutta se jää heidän vastuulleen ja riippuu täysin heidän omasta innostuksestaan jatkaa toimintaamme ja käyttää kansion ohjeita. Tavoitteena on, että kerhotoimintamme ja niistä koottu kansio ovat päiväkodin toiminnan kehittämisen alullepanijoina ja mahdollistavat toiminnan kehittämisen. Tavoitteina kansiota ajatellen meillä oli luoda selkeä, innostava ja käytännöllinen kansio, josta löytyy kaikki käyttämämme ja testaamamme materiaali.

Lisäksi asetimme jokaiselle kerhokerralle omat tavoitteensa, joiden toteutumista arvioimme kerhojen jälkeen. Koimme, että oli helpompi asettaa joka kerralle omat tietyt tavoitteet niin, että arvioinnista ei tule liian laajaa ja sekavaa. Havaintojen tekeminen keskittyy tällöin selkeästi tiettyihin asioihin ja tietoa havaintojen kautta saadaan mahdollisimman paljon ja yksityiskohtaisesti. Tarkoituksena oli asettaa tavoitteet, jotka todella olisivat saavutettavissa. Kerhokohtaisia tavoitteita olivat: ajankäytön ja lapsien jaksamisen arvioiminen sekä ajassa pysyminen, lasten osallistumisen tukeminen ja turvallisen ilmapiirin luominen, innostavien ja lapsille sopivien leikkien suunnittelu, selkeiden ohjeiden antaminen ja ohjaajien välisen tuen toimivuus, selkeän ja lasten kielenkehityksellisen tason mukainen suomen kielen puhuminen sekä onnistunut ryhmäytyminen ja kielellinen hyöty lapsille.

Joka kerralle asetettujen tiettyjen tavoitteiden lisäksi havainnoimme myös yleistä sujuvuutta kerhoissa sekä toimintamme tukevuutta lasten kielenkehityksen suhteen. Kiinnitimme huomiota lasten kielenkehityksen tukemiseen toimintamme avulla. Yksi tavoitteistamme olikin, että kerhokertojemme jälkeen lapset olisivat saaneet tukea ja rohkeutta suomen kielen puhumiseen sekä sujuvampaan ilmaisuun. Kielenkehityksen arvioiminen jäi kuitenkin päiväkodin tehtäväksi. Jokaisella kerralla tavoitteisiin sisältyi lasten sanavaraston täydentyminen. Suunnitellessamme toimintaa, pyrimme sisällyttämään kerhokertoihin lapsille jo ennestään tuttuja sekä uusia, sanavarastoa rikastuttavia sanoja.

5.3 Kerhojen suunnitteluvaihe

Meillä oli alkuperäisenä ajatuksena ja toiveena opinnäytetyössämme järjestää kerhotoimintaa maahanmuuttajataustaisille lapsille. Molempien meistä tavoitellessa lastentarhanopettajan kelpoisuutta, olivat päiväkotit ja alle kouluikäiset lapset luonnollisesti toimintamme kohde. Suunnitelmiamme ollessa melko alussa löysimme yhteistyötahon, jonka kanssa produktia alkaisimme toteuttaa. Yhteistyöpäiväkotimme oli Vantaan kaupungin Rautpihan päiväkotit, joka sijaitsee Koivukylässä. Yhteistyö päiväkodin kanssa alkoi Vantaan sivistystoimen varhaiskasvatuksen asiantuntijan Ulla Packalénin avustuksella, joka vastaa Vantaan kaupungin monikulttuurisen päivähoiton suunnittelusta. Hän lähetti kyselyn kiinnostuksesta ottaa opiskelijat tekemään opinnäytetyötä, Vantaan kaupungin eri päivähoitoyksiköihin. Rautpihan päiväkodin johtaja ilmaisi halukkuutensa yhteistyöhön kanssamme.

Päiväkodin johtaja Hannamari Halisen (2010) mukaan käytännön ohjeet ja keilu suomi toisena kielenä pienryhmiin tulee heille todella tarpeeseen. Päiväkotit oli mukana järjestetyssä Moniku-hankkeessa, jonka tuoma koulutus ja materiaalipaketti olivat hyviä, mutta ne eivät olleet kuitenkaan täysin riittävät heidän tarpeisiinsa nähden. He tarvitsisivat enemmän käytännön toteutuksen ideoita nimenomaan heidän päiväkotiansa, jossa vieraskielisten lasten osuus koko lapsimäärästä on tällä hetkellä noin puolet. Tarve opinnäytetyömme tuli heille suureen tarpeeseen ja pääsimme aloittamaan toimintaa pian.

Maaliskuussa 2009 kävimme tapaamassa päiväkodin johtajaa ja suunnittelimme toteutusta. Sovimme, että järjestäisimme seitsemän kerhokertaa, joihin osallistuisi neljästä viiteen lasta. Myöhemmin tarkaksi lapsiluvuksi määräytyi viisi lasta. Aina on mahdollista, että joku on sairastunut tai muuten pois, joten neljän lapsen ryhmä olisi ollut hieman liian pieni. Lapset olisivat iältään 4–5 -vuotiaita, sillä halusimme kerhoon lapsia, jotka eivät ole aivan pieniä, mutta eivät vielä esikoululaisiakaan. Myös päiväkodin johtaja koki heidän 4–5 -vuotiaissa olevan eniten tarvetta kerhoille. Päiväkodin työryhmä valitsi lapset kerhoon sen mukaan, miten he kokivat lasten suomen kielen tukemisen tarpeen. Myös pienryhmätoiminnan antama mahdollisuus yksilölliseen ja tehostettuun, vuorovaiku-

tukselliseen oppimiseen korostui valintoja tehtäessä.

Kerhot päätettiin toteuttaa keväällä 2010. Vietimme myös yhden aamupäivän päiväkodin lapsiryhmissä tutustuen päiväkodin toimintaan tavaten lapsia ja työntekijöitä. Helmikuussa kävimme tapaamassa johtajaa, näytimme hänelle suunnitelmamme kerhoista, saimme kuulla kerhoon valitut lapset, katsastimme kerhotilan ja katsoimme alustavasti tarvikkeita, joita tarvitsisimme kerhoissa käytettäväksi. Tutkimusluvan hankkiminen tuli ajankohtaiseksi asiaksi ja päiväkodin johtaja sai vauhditettua sen saamista. Luvan saamisessa kuitenkin kesti jonkun aikaa ja kerhon aloituksen ajankohta oli epävarma. Luvan tultua kerho aloitettiin heti. Kerhon aloitukseksi sovittiin maaliskuun ensimmäinen viikko.

Pyrimme toimimaan niin, että lapset kerhossa saivat mahdollisimman suuren hyödyn suomen kielen kehitykseensä ja heillä olisi hauskaa kerhossa. Innostavuus, tasapuolisuus sekä turvallisen ja osaavana aikuisena oleminen olivat asioita, joihin omalla toiminnallamme pyrimme. Toivomme, että päiväkotisi saisi esimerkkimme kautta materiaalia, innostusta ja tietoa kielikerhojen pitämisestä sekä yleisesti maahanmuuttajataustaisen lapsen huomioimisesta lapsiryhmässä. Korostimme kuvakorttien merkitystä kerhossa, mutta toivoimme niiden merkityksen huomioimisen myös arjen tilanteissa niin, että mukana olevan päiväkodin työntekijän kautta esimerkiksi kuvien hyöty huomattaisiin ja otettaisiin käyttöön menetelmänä. Panostimme kerhokansioon sisäisesti ja ulkoisesti. Halusimme tehdä siitä mahdollisimman selkeän ja innostavan kokonaisuuden lukijalle niin, että se koettaisiin hyödylliseksi apuvälineeksi päiväkodin työssä.

Ennen kerhojen alkua paneuduimme jonkun verran teoriaan. Tutustuimme Moniku-hankkeeseen ja sen oppaaseen, sillä yhteistyötahomme oli ollut siinä mukana. Emme kuitenkaan käyttäneet Moniku-hankkeen materiaalia oman toimintamme perustana. Molemmilla meistä oli entuudestaan kokemusta lapsiryhmien ohjaamisesta, joten toiminta ei ollut täysin vierasta. Etsimme tietoa kerhojen ohjauksesta ja pienryhmätoiminnasta, sillä halusimme pohjatietoa kerhojen laadukkaaseen ja toimivaan ohjaamiseen sekä tukea toiminnallemme. Erityisesti etsimme tietoa suomen kielen tukemisesta niin, että osaisimme ohjata kerhoja oikein suomen kielen oppimisen ja kehityksen kannalta. Päiväkotisi työskentely-

ympäristönä oli molemmille jo entuudestaan tuttu, joten siitä erikseen ei teoriaa ennen toiminnan aloittamista tarvinnut etsiä. Kuitenkin maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisesta päiväkodissa etsimme tietoa aiheeseen virittäytymiseksi. Luimme Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –suunnitelman (2005), josta löysimme valmiin mallin meidän ideaamme vastaaville kerhoille. Ajattelimme käyttää löytämäämme kerhorakennetta omassa kerhotoiminnassamme niin, että jokainen kerhokerta on rakennettu tämän mallin mukaan.

Helsingin kaupungin S2–suunnitelman kerhojen malli (2005)

Aloitukset:

- laulu, loru
- oman paikan rajaaminen (istuintyyny tms.)
- tervehdykset, fraasit, kysymykset (kuka sinä olet, missä sinä asut)
- oman nimen tavutukset taputtamalla

Kertaus:

- Kim-leikki, pelit jne.

Toiminnallinen osuus:

- paikkaa ilmaisevia sanaston harjoitteita
- kehonkuvien käyttö
- kuvatuon käyttö sanallisen ohjeen antamisen jälkeen
- vahvistaa sanallista viestiä

Kielellinen osuus:

- riimit, lorut, hokemat
- käsitteistö
- roolileikit, pelit jne.
- keho- ja rytmisoittimien käyttö

Lopetus:

- laulu, loru
- fraasit
- poistuminen hausalla tavalla

Lähdimme suunnittelemaan toimintamme sisältöä. Ajattelimme, että leikkien ja laulujen ei tarvitse olla uusia ja ennennäkemättömiä, vaan kerhokokonaisuudet voisivat rakentua myös vanhoista, jo tutuista leikeistä ja lauluista, sillä kertaus on tärkeä näkökulma oppimisessa ja tällöin lapset pääsisivät mahdollisesti nopeammin osallistumaan leikkeihin ja lauluihin. Osan leikeistä ajattelimme voivamme keksiä itsekin tai muokata vanhoja leikkejä sopivammiksi. Leikkien tuli olla ikätasolle sopivia, innostavia sekä tilaan ja aikaan sopivia. Meidän ohjaajina tuli kiinnittää huomiota selkeään ohjeiden antamiseen sekä lasten tukemiseen, mutta myös rajojen ja sääntöjen asettamiseen. Pyrimme siihen, että sanasto olisi lapsen arkea tukevaa niin sanottua normaalia suomen kieltä, kuitenkin oikeinpuhuttuna, ja siinä tärkeänä esimerkkinä olemme me ryhmänohjaajat. Halusimme, että jokainen kerhokerta rakentuisi selkeästi tietyn teeman ympärille. Teemat valittiin niiden tarpeellisuuden, sanaston hyödyllisyyden sekä mielekkyyden kriteerein.

Teemoiksi valittiin:

- Kotieläimet
- Värit ja muodot
- Hedelmät ja vihannekset
- Kehon osat
- Vaatteet
- Ammatit
- Kertaus

Pohdimme lasten palkitsemista kerhojen jälkeen ja päädyimme siihen, että asartelisimme jokaiselle oman kerhopassin, johon jokainen lapsi saisi joka kerhokerran päätteeksi valita tarran. Viimeisellä kerralla lapsi saisi passin mukanaan kotiin näytettäväksi. Passissa (LIITE 3), joka löytyy kansioista, on jokaiselle kerralle oma aukeama, jossa on kuvina kerrottu kerhon teema ja näin lapset voivat muistella jälkeinpäin kerhoja ja myös vanhemmat voivat nähdä, mitä aihetta on kulloinkin käsitelty.

Toiminnan suunnitteluvaiheessa nousi tärkeäksi kysymykseksi leikeissä tarvittavien tavaroiden sekä välineiden hankinta. Myös askartelutarvikkeita tarvittiin. Osan askartelutarvikkeista saimme päiväkodista, mutta kerhopassien tekemiseen tarvittavan materiaalin sekä tarrat ostimme itse. Vihannekset ja hedelmät –kerhokerralla tuomamme hedelmät ja vihannekset ostimme myös itse. Leikkeihin ja lauluihin tarvittavat välineet lainasimme päiväkodista, toimimme kotoa tai askartelimme. Kuvakortit teimme kaikki itse jokaista kerhokertaa varten.

Videointi on yksi arviointimuotomme. Videoinnin avulla voimme molemmat ohjata kerhossa niin, että kerhoissa tekemiemme havaintojen lisäksi voimme tehdä uusia havaintoja ja tarkkailla lisää katsoessamme kerhokertoja videolta. Muita keinoja toiminnan arvioimiseen olivat työntekijän palaute, lasten antama palaute sekä meidän itsemme tekemä arviointi ja havainnot kerhojen jälkeen niin videolta kuin keskustelumme ja kokemusten kautta. Kirjoitimme molemmat tuntemuksia ja havaintoja ylös oppimispäiväkirjan tapaan. Näiden arviointimenetelmien avulla syntyivät tulevat johtopäätökset materiaalin, eli tässä tapauksessa kerhokerroissa käytetyn ohjelman soveltuvuudesta käytäntöön, mahdolliset kehitettävät asiat sekä kokonaisarviointi prosessista.

Tutkimusluvan saamisen lisäksi ennen kerhojen varsinaista aloittamista oli tärkeää saada lupa kerhoon osallistumiseen myös lasten vanhemmilta. Tahdoimme antaa samalla vanhemmille myös tietoa tulevista kerhoista ja niiden tarkoituksesta. Päiväkodin johtaja jakoi tekemämme videointilupalaput (LIITE 1) vanhemmille, jotka kaikki antoivat suostumuksensa. Mahdolliseksi riskitekijäksi olisi voinut nousta se, että joku vanhemmista ei olisi antanut lapselle lupaa osallistua kerhoon. Myös lasten tai meidän ohjaajien sairastuminen olisi ollut riskitekijöitä kerholle. Toimiva yhteistyö päiväkodin kanssa on tärkeää. Riskitekijäksi olisi voinut myös nousta yhteistyön ja toimintaan sitoutumisen heikkous sekä päiväkodin sisäisen tiedotuksen puute toiminnastamme. Emme myöskään tieneet lapsista juuri mitään etukäteen, edes suomen kielen tasoa, joten suuri riskitekijä oli, että kerhojen sisältö on osalle lapsista liian helppoa tai liian vaikeaa.

5.4 Kerhojen toteutus

Yhteistyö päiväkodin kanssa alkoi hyvin. Olisimme kuitenkin toivoneet parempaa tiedotusta päiväkodin henkilökunnalle johtajan toimesta, sillä toimintamme alusta aina viimeiseen kertaan saakka, kaikki eivät tieneet tai muistaneet keitä olimme ja miksi tulimme. Myöskään sovittun tilan saaminen meidän käyttöömmee ei aina ollut täysin selvää ja se tuotti välillä ylimääräistä huolta. Kuitenkin vastaanotto oli useimpien työntekijöiden osalta positiivista ja kiinnostunutta.

Suomen kielen kehitystä tukevien kielikerhojen aikataulu muodostui niin, että ohjasimme kerhoja kerran viikossa seitsemän viikon ajan. Pidimme kerhokerrat 2.3.–13.4. tiistai aamupäivinä. Ajan suunnittelussa otimme huomioon lasten viireystilan ja päiväkodin oman päiväohjelman, jotta emme sotkisi sitä kovin paljoa. Ryhmän kokoontuminen viikoittain tietynä päivänä aina samaan aikaan samassa paikassa luo turvallisuutta lapsille ja helpottaa päiväkodin muun toiminnan suunnittelua. (Keskisarja i.a.) Kerhokerta kesti vaihtelevasti 45 minuutin ja tunnin välillä. Ryhmän lopullinen lapsimäärä oli viisi lasta, kolme poikaa ja kaksi tyttöä. Lasten valinnassa tuli vielä joitakin viime hetken muutoksia. Ilmeisesti yksi lapsi, jonka piti tulla kerhoon, vaihtuikin toiseksi lapseksi, mutta päiväkotikoti hoiti toimivasti järjestelyt, kuten luvan saamisen vanhemmilta.

Painotimme luvan saamisen tärkeyttä ja halusimme välttää ongelmia jälkikäteen ja näin ollen emme halunneet aloittaa kerhoa ennen kuin olimme saaneet varmistuksen luvasta kaikkien lasten kohdalla. Emme tieneet lapsista juuri mitään etukäteen, joten pohdimme kerhojen sisällön sopivuutta. Olisimme toivoneet jotakin tietoa, esimerkiksi suomen kielen tasosta. Myöskään emme tieneet ryhmän kahden lapsen olevan serkuksia, minkä koimme asiaksi, josta olisi ollut tärkeä tietää etukäteen. Asia selvisi toisella kerhokerralla, kun ihmettelimme työntekijän kanssa keskustellessa näiden kyseisten lasten keskinäistä toimintaa. He muun muassa halusivat aina istua vierekkäin, puhuivat keskenään omaa äidinkieltään ja muutenkin olivat toistensa seurassa levottomia.

Jokaisella kerhokerralla ryhmän koko hieman vaihteli. Ensimmäisellä kerralla yksi lapsista puuttui, joillakin kerroilla kaikki olivat paikalla, kun taas pienin ryh-

mä oli kolmilapsinen. Kerhotila oli aina sama, sillä se oli tärkeä perusta toiminnallemme. Tilana oli pieni entinen tupakeittiö, mitä nykyisin käytetään päiväkodissa kerho- ja pelihuoneena. Tilan ollessa melko pieni, siellä ei pystynyt kovin liikkuvia ja tilaa vaativia leikkejä järjestämään. Huoneessa oli kaksi ovea joten huone toimi läpikulkuna keittiöön. Laitoimme toimintamme ajaksi molempiin oviin lapun muistutukseksi toiminnastamme ja saimme olla melko hyvin rauhas- sa, vaikka välillä oven toisella puolella oleva ryhmä kulki tilan kautta. Huonees- sa oli iso pöytä ja pitkät penkit, mutta emme halunneet toiminnan rakentuvan pöydän ympärille, joten siirsimme ne aina sivuun ja toiminta tapahtui lattialla. Kerhoihin osallistunut työntekijä, joka havainnoi toimintaa sivusta, istui usein pöydän ääressä. Itse kerho taas pidettiin huoneen keskellä lattialla, jossa jokai- selle oli oma istuintyyny ja me asettelimme ne etukäteen aina ringiin, niin että meidän takanamme oli seinä, johon pystyimme laittamaan kiinni sinitarralla esimerkiksi kuvakortteja. Vastakkaiselle seinälle haimme aina ison seinäkellon, josta pystyimme seuraamaan aikaa. Kameran asetteleminen huoneeseen oli haastavaa ja päädyimmekin siihen, että kuvasimme ryhmäämme sivusta niin, että kuvassa näymme me ohjaajat, mutta osin myös lapset. Ensimmäisillä ker- roilla lapset saivat itse valita paikkansa ringissä valmiiksi laitetuista istuin- tyynyistä, kuitenkin toiminnan edetessä päädyimme siihen, että lasten tullessa kerhotilaan me ohjaajat osoitimme lapsille paikat, sillä tiettyjen lasten toiminta oli hieman dominoivaa ja kerhotoimintaa häiritsevää.

Koska lapset olivat eri ryhmistä ja me olimme heille täysin vieraita aikuisia, tu- tustumisen tärkeys korostui. Tutustuminen on tärkeää ryhmän hyvän ja turvalli- sen ilmapiirin kannalta. Ajatuksena oli, että kaikilla on hyvä mieli ryhmässä ja jokaisen panos ja rooli ovat tärkeitä. Ensimmäisellä kerhokerralla panostimme toisiimme tutustumiseen, esimerkiksi alkulaulussa kysyimme lapsilta heistä vuo- rollaan asioita, mutta otimme huomioon myös oman esittelymme. Leikkien ja muun toiminnan kautta me ohjaajina opimme tuntemaan lapsia. Ensimmäisellä kerralla oli erityisen tärkeää havainnoida ryhmän dynamiikkaa ja lasten suomen kielen tasoa, sillä toimintamme muokkautuisi sen mukaisesti. Koska lapset jo osittain tunsivat toisensa, emme pitäneet tarpeellisena pitää varsinaista tutus- tumiskertaa, vaan päätimme mennä suoraan kerhokerran teemaan eli koti- eläimiin. Se osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä lapsia aktivoivan toiminnan ede-

tessä ryhmähenki kehittyi huomaamatta.

Kerhokerrat muodostuivat siis suomen toisena kielenä -suunnitelman kerhon mallin mukaan. Alku- ja loppulaulut olivat aina jokaisella kerralla samat. Kerhokerran alussa viime kerran sanastoa kerrattiin Sanasäkin avulla. Uuden aiheen esittelimme kertauksen jälkeen aina ison kuvakortin avulla ja samalla keskustelimme yleisesti aiheesta. Sen jälkeen kahta kerhokertaa lukuun ottamatta tuli kerhokerran teemaan liittyvä laululeikki, jossa käytimme askartelemiamme kuvakortteja. Viimeisenä leikkinä oli usein Kim-leikki, jossa opettelimme teemaan liittyvää sanastoa konkreettisilla esineillä. Varsinaisen toiminnallisen osuuden jälkeen kysyimme lapsilta palautetta kerhokerrasta ja lapset saivat valita tarrat passeihinsa. Viimeisenä oli aina sama loppulaulu, jonka jälkeen lapset poistuivat jonossa kerhotilasta.

Alkulaulu:

Kukas se täällä tänään on? Kukas se täällä tänään on?

Annahan se täällä tänään on. Annahan se täällä tänään on.

Hei, Anna se täällä on.

Loppulaulu:

Nyt on leikit leikitty ja lähdettävä on.

Hei vaan, heipä hei nyt lähdettävä on.

Mutta ensi kerralla, taas me tavataan.

Hei vaan, heipä hei mut taas me tavataan.

Jo ensimmäisestä kerrasta alkaen yritimme olla mahdollisimman kannustavia ja luoda näin positiivista ryhmähenkeä kerhoomme. Noudatimme päiväkodin tuomaa ajatusta siitä, että kerhoon osallistuvat lapset ulkoilisivat ennen kerhon alkua omana ryhmänään. Se edistäisi mahdollisesti ryhmäytymistä, ja oli varmasti hyödyllistä myös lasten keskittymisen ja jaksamisen kannalta. Lapset saivat purkaa energiaansa ulkona ennen kerhoa niin, että itse kerhossa ei ylimääräistä riehumista pahemmin ilmennyt. Aina lapset eivät ehtineet, mikä näkyi lasten keskittymiskyvyssä. Keskittymiskyky herpaantui pienestä ja kun oli vuorossa

jokin leikki, missä piti käyttää esimerkiksi muistia, eivät kaikki lapset jaksaneet keskittyä. Näin ollen tällaisissa tilanteissa leikki saattoi ajautua riehumiseksi tai vitsiksi ja silloin leikin tarkoitus hämärtyi. Pyrimme ottamaan toimintamme suunnittelussa huomioon juuri sen, että koko kerhokerta ei ole vain keskittymistä vaativaa toimintaa tai istumista. Halusimme muodostaa kerhoista tasapainoisen kokonaisuuden, joka muodostuu leikeistä ja lauluista, jotka edellyttävät istumista, kuuntelemista sekä keskittymistä sekä leikeistä, joissa saa liikkua ja toimia itse.

Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelmassa mainitaan, että maahanmuuttajataustaisille lapsille järjestettäviä S2-pienryhmiä muodostettaessa huomioidaan lapsen ikä ja suomen kielen taso (Gyekye ym. 2005, 18). Toiminnan alussa, kun meillä ei ollut tietoa lasten suomen kielen tasosta, toiminnan etukäteen suunnittelu oli vaikeaa. Tosin toiminnan edetessä myös tietoa tuli enemmän, joten saimme varmuutta oikean suomen kielen tasoisen ohjelman suunnittelusta. Kerhojen toiminta oli valittu teemojen mukaan niin, että se tuottaisi mahdollisimman paljon hyötyä uuden sanaston saamiseksi ja jo opitun kertaamiseksi. Sanasto oli melko yksinkertaista ja sen oli tärkeää olla myös juuri lasten tason mukaista. Osassa lauluista oli mukana leikki, joten selkeiden ohjeiden antaminen osoittautui erittäin tärkeäksi. Laulujen sanat käytiin ennen laulua läpi lasten kanssa, jotta lapset pääsivät mahdollisimman hyvin mukaan lauluihin. Käytimme lauluissa myös kuvakortteja, jotka olimme askarrelleet itse. Kuvakortit auttavat lasta ymmärtämään toimintaa ja käytettyjä sanoja ja niillä on helppo selventää lapselle mitä sanoilla tarkoitetaan. Lapsi voi myös seurata laulun kulkua korttien avulla. (Jauhola & Järvi 2007, 39.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten opetuksessa käytetään toistoa ja kertausta lapsen suomen kielen aktivoimiseksi. Lapsi oppii toimimalla ja hahmottaa itsensä suhteessa ympäristöönsä. Tämän vuoksi rakenteessa on toiminnallinen osio. Kielellisessä osiossa harjoitellaan leikinomaisesti uutta. Aloitukset ja lopetukset toistuvat aina samanlaisena. (Gyekye ym. 2005, 18.) Toiminnassa kannattaa käyttää erilaisia kuvia. Myös esineiden ja asioiden piirtäminen tehostaa oppimista. Useiden aistien käyttö oppimistilanteissa on sekä hauskaa että tehokasta, esimerkiksi miltä eri hedelmät näyttävät, tuntuvat, tuoksuvat ja maistuvat. (Keski-

sarja i.a.) Otimme näitä asioita vahvasti toiminnassamme huomioon. Esimerkiksi hedelmät ja vihannekset –kerhokerralla yksi osa kerhosta oli erilaisten hedelmien ja vihannesten maisteleminen. Maistelu osoittautui lasten suosikiksi.

Työnjako kerhoissa meni melko tasaisesti. Molemmat hoitivat etukäteisjärjestelyjä tasapuolisesti sovitun mukaan. Näitä olivat tarvikkeiden hankinta, seuraavan kerhokerran toiminnan tarkempi suunnittelu, askartelu ja ongelmien välttämisen pohdinta. Suunnittelimme seuraavan viikon kerhokerran ohjelman ja toteutuksen tarkemmin aina edellisellä viikolla kerhokerran jälkeen, sillä pyrimme siihen, että kaikki oli valmisteltu valmiiksi edellisen viikon aikana. Sovimme, että vuorottelemme leikkien ohjausvastuuta kerhossa niin, että päätimme aina edellisen viikon suunnitteluvaiheessa kumpi ohjaa mitäkin. Näin pystyimme panostamaan ohjeiden antoon ja yleisen sujuvuuden ylläpitämiseen. Kuitenkin päädyimme siihen, että molemmat ohjaavat kerhoja joka kerta eikä niin, että toinen havainnoisi vierestä. Tämän mahdollisti videointi.

Jokaisen kerhokerran jälkeen, kun lapset olivat poistuneet tilasta, jäi päiväkodin työntekijä kanssamme kerhotilaan keskustelemaan kerhosta. Hän antoi meille palautetta toiminnastamme ja kävimme läpi huomioon otettavia asioita ensi kertaa ajatellen. Kirjoitimme ylös työntekijän ajatuksia, sillä hänen havaintonsa olisivat tärkeitä raporttia kirjoitettaessa, mutta myös seuraavaa kerhokertaa suunniteltaessa. Myös me kerroimme hänelle, miltä meistä oli tuntunut ohjata kerhoa ja mitkä asiat askarruttivat meitä. Tämä vaihe oli hyvin tärkeä, sillä tarkoituksena oli kehittää toimintaamme kerta kerran jälkeen havaintojen pohjalta. Videoidimme myös tämän palautteenantovaiheen varalta, jos myöhemmin olisimme tahtoneet tarkentaa jotakin kohtaa. Arvioinnin jälkeen jäimme kahdestaan suunnittelemaan seuraavan kerhon tarkempaa ohjelmaa ja toteutusta, sekä katsomaan valmiiksi tarvittavia tarvikkeita ensi kertaa varten.

6 KERHON PALAUTE JA ARVIOINTI

6.1 Päiväkodin työntekijältä saatu palaute

Palautetta kerhosta kerättiin päiväkodin työntekijältä jokaisen kerhokerran jälkeen, heti kerhon loputtua. Mitään erillistä palautelomaketta ei ollut, vaan hän kertoi vapaasti havainnoistaan suullisesti. Me tarkensimme usein havaintoja jatkokysymyksillä. Viimeisellä kerralla hän antoi palautetta koko kerhotoiminnasta ja sen tuomista hyödyistä päiväkotiin. Videoimme myös tämän palautetilanteen, jos joutuisimme tarkistamaan jotakin myöhemmin.

Päiväkodin työntekijä antoi meille hyvin paljon positiivista palautetta. Hän oli paneutunut juuri S2 – toimintaan ja ollut itse Moniku-hankkeessa mukana, joten hänellä itsellään oli paljon kiinnostusta aihetta kohtaan. Heti ensimmäisellä kerralla hän oli hyvin innostunut toiminnastamme ja kehui kerhojen rakennetta selkeäksi ja piti leikkejämme sopivina ja nimenomaan suomen kieltä tukevinä. Hänestä olimme hyvin innostavia, mutta suomen kielen käyttöön meidän tuli ensimmäisen kerran jälkeen vielä kiinnittää erityistä huomiota, niin että puhuisimme lapsille oikeaa ja selkeää suomea. Suomen kielen suhteen hän kertoi huomanneensa meidän kohdallamme paljon parannusta kerhon edetessä. Hänen mielestään puhuimme lapsille kuitenkin yleisesti todella hyvin ja selkeästi, tuimme heitä ja kannustimme oppimaan. Erityisesti askartelemamme kuvakortit saivat kehuja koko palauteprosessin ajan. Hän piti myös kerhopassi- ja tarraidea hyvänä ja kannustavana. Itse kansio ei ollut valmis kerhon loputtua, joten emme saaneet palautetta kansion käyttökelpoisuudesta.

Yleisesti hän piti teemojamme hyvinä ja suomen kielen kehitystä tukevinä. Erityisesti hän nosti esiin värien merkityksen koko prosessin ajan, sillä vaikka meillä oli erikseen kerhokerta väreille ja muodoille, kertosimme niitä useammallakin kerhokerralla uudestaan uuden aihepiirin sisällä. Hän kertoi monella lapsella olleen vaikeuksia värien nimien oppimisen kanssa, mutta kerhoprosessin edetessä kertoi huomanneensa lasten arjessa useassa kehitystä värien muistamisen suhteen. Niinpä päätimme kerrata niitä joka kerta. Myös muissa aiheissa

työntekijä sanoi lasten oppineen ja kehittyneen. Työntekijän mielestä kerhon lapset olivat myös saaneet yksilöllistä huomiota ja kannustusta kerhossa niin, että se näkyi heidän käytöksessään positiivisesti. Esimerkiksi yksi ujompi tyttö ryhmässämme vaikutti hänen havaintojensa mukaan rohkaistuneen. Työntekijä oli tyytyväinen saadessaan seurata prosessia meidän kehittymisemme ja ideoiden osalta, sekä myös lasten kehittymisen ja käyttäytymisen osalta.

Palautteesta nousi monella kertaa esiin se, että työntekijän mielestä tuimme hyvin lasten osallistumista. Havainnoimme hyvin tilannetta ja vaikka oli etukä-teissuunnitelma, elimme myös hetkessä, esimerkiksi jos oli tarvetta kerrata ohjeet tai laulun sanat tarkemmin, teimme niin. Jos joku lapsista ei jaksanut keskittyä, tai jos joku tarvitsi enemmän aikaa omaksua jonkin leikin säännöt tai hänellä meni askartelussa enemmän aikaa kuin muilla, otimme heidät huomioon ja pidimme ryhmän kasassa yllättävistäkin tilanteista huolimatta. Työntekijän mielestä toimimme joustavasti, mutta tarpeeksi suunnitelmallisesti. Esimerkiksi meillä ei ollut alun alkulaulussa mitään rytmisoittimia tai taputuksia mukana, mutta viidennellä kerralla yksi lapsista uskaltautui taputtamaan mukana, mistä lähdimmekin mukaan taputukseen ja se vakiintui käytännöksi alkulaulun kohdalla. Työntekijä havainnoi viidennen kerran jälkeen ryhmän muotoutumisen olleen parhaimmillaan. Tästä kaikesta nousi esiin se, että myös meidän kerhonohjaajien keskinäinen vuorovaikutus toimi hyvin ja tavoitteet sekä toimintatavat kerhohen ohjaamiselle olivat yhtenevät.

Järjestyksen pitämisestä nousi myös palautetta niinä kertoina jolloin oli levotonta. Kerhokerta oli esimerkiksi kuudennella kerralla, jolloin teemana olivat ammatit, liian pitkä ja hieman liian vaikea. Lapset eivät jaksaneet keskittyä loppuun asti. Toisaalta oli myös kertoja, jolloin lapset eivät olleet ulkona ennen kerhon alkamista, vaikka ulkoilu suunniteltiin alun perin kerhoa ennen tapahtuvaksi juuri levottomuuden välttämiseksi. Työntekijän mielestä osasimme kuitenkin pitää järjestyksen yllä ja tarvittaessa olla myös tiukkoina ja asettaa lapsille rajat.

Huomioimme työntekijän antamaa palautetta niin, että seuraavissa kerhokeroissa oli otettu huomioon palautteessa esiintuodut asiat. Esimerkiksi kiinnitimme huomiota ajankäyttöön, puheeseen, leikkien vaikeustasoon ja ohjeiden an-

toon. Kun saimme työntekijältä positiivista palautetta, se antoi meille paljon uutta intoa ja varmuutta ohjata kerhoja.

6.2 Lapsilta saatu palaute

Palautetta kerättiin myös lapsilta jokaisen kerhokerran loppuvaiheessa yksinkertaisilla kysymyksillä jokaiselta vuorotellen. Kysyimme muun muassa: Mikä oli kivaa? Oliko jotain mikä ei ollut kivaa, miksi? Olivatko leikit helppoja vai vaikeita? Oliko jokin leikeistä tai lauluista entuudestaan tuttu?

Lasten palautteenantokyky kehittyi melko paljon kerhojen edetessä. Ensimmäisellä kerralla lapset eivät oikein osanneet antaa palautetta kerhoista ja vastata kysymyksiin. Kun yksi kommentoi jotain, toinen myötäili hyvin paljon. Yksitellen esitetyt avoimet ja vapaat kysymykset lapsilta olivat kuitenkin meidän mielestä paras tapa saada lapsilta palautetta kerhoista havainnoinnin lisäksi, joten päätimme käyttää kyseistä menetelmää selvittäessämme lasten mielipiteitä kerhoista. Eläinteema vaikutti olevan kaikille lapsille mieluinen ja aiheesta riitti kerrottavaa.

Oli kiva leikkiä eläimiä

Lehmä ja hevonen oli kivoja

Laulaminen jakoi lasten mielipiteitä. Kysyttäessä pitivätkö he laulamista, tai oliko laulu mukava, osa lapsista sanoi toistuvasti eri kerhokerroilla, etteivät pitäneet laulamista. Havaitimme tosin, että useasti moni lapsista lauloi lauluja todella innokkaan oloisesti. Onkin mahdollista että ainakin alkuvaiheen palautteen annossa lapsilla oli vaikeaa sanoa eriäviä mielipiteitä asiasta kuin asiasta. Vaikka olisi pitänyt lauluista ja laulamista, ei sitä välttämättä ilmaissut, kun toinen sanoi että ei siitä pidä. Varsinkin eräät pojat, jotka olivat päiväkodissa serkuksia keskenään, vastasivat aina samalla tavalla. Näissäkin tilanteissa yritimme kannustaa omiin mielipiteisiin. Toisaalta oli havaittavissa, että laululeikit, joihin oli yhdistettyä liikuntaa, olivat mukavampia kuin laulut, joissa istuttiin, esimerkiksi alku- ja loppulaulu. Havainnoista ja lasten palautteesta saimmekin

idean lisätä lauluihin leikkejä sekä liikkumista, jos niissä ei vielä sitä ollut. Esimerkiksi alkulaulussa taputettiin rytmiä välillä käsillä ja välillä jaloilla. Loppulaulussa mukaan tuli erilaiset vilkutukset lähdön merkiksi. Lähtökohtaisesti kuitenkin olimme valinneet lauluja, joissa olisi valmiina jokin leikki.

Minä tykkäsin laulaa

Laulu oli hauska

Kolmannella kerralla maistelimme lasten kanssa eri vihanneksia ja hedelmiä. Tämä kerta osoittautui onnistuneeksi kaikin puolin ja lapset viimeiselläkin kerhokerralla vielä muistelivat tuota tapahtumaa. Konkreettinen vihannesten ja hedelmien koskettaminen, haistaminen ja maistaminen oli lasten mieleen. Tätä ennen huomioimme lasten allergiat. Osalla lapsista oli aluksi vaikeaa maistaa tiettyjä vihanneksia ja sovimmekin, että jos ei tykkää mausta, sitä ei tarvitse syödä. Halusimme, ettei lapsille jäisi negatiivista kuvaa maistelusta, sillä pakottamalla näin olisi varmasti käynyt. Myös hedelmäkori – leikki oli monen lapsen mieleen.

Oli kivaa syödä niitä hedelmiä

Hedelmät oli hyviä

Lapset pitivät kaikki ihmisten askartelusta, jota tehtiin neljännellä sekä viimeisellä kerralla. He olisivat tahtoneet viedä askartelut heti kotiin. Myös Kim-leikki sai vaihtelevaa palautetta teemasta riippuen, mutta neljännellä kerralla, jolloin aiheena olivat kehon-osat, oli Kim – leikki erityisesti suurimman osan lapsista mieleen. Neljännellä kerralla myös laulaminen sai innostusta ja hyvää palautetta osakseen. Tällöin lauluna oli pää-olkapää-peppu –laululeikki, josta lapset innostuivat. Passit ja tarrat olivat selkeästi lasten yksi kohokohdista kerhossa. Ensimmäisestä kerrasta alkaen passeja ja tarroja osattiin jo odottaa. Kysyttäessä mitä tapahtuu seuraavaksi vielä ennen kerhon loppumista, huusivat lapset usein yhteen ääneen ”Ne kirjat ja ne tarrat!”

Minä tykkäsin askarrella

Minä tykkäsin tämän ihmisen tekemisestä

Viidennellä kerhokerralla suosikiksi nousi Kim- leikki, jossa esineinä oli barbin vaatteita. Moni lapsista halusi kosketella vaatteita ja barbin vaatteiden kanssa tehtiinkin niin, että seuraavalla kerralla kun vaatteet olivat kertauksena sanasäkin muodossa, jokainen sai vuorollaan kokeilla sormillaan vaatteita. Tämä siksi, että huomasimme edellisellä kerralla heidän innostuneisuutensa vaatekappaleista, emmekä halunneet latistaa intoa tekemällä vaatteisiin koskemisen tällä kertaa sallituksi.

*Minä tykkäsin punainen väristä ja niistä vaatteista
Vaatteet oli kivoja*

Täti Monika, jota jokainen sai leikkiä vuorollaan laulun aikana, jakoi mielipiteet puoliksi. Kuudennen kerhokerran ammattiteema oli kaikkien lasten mieleen. Heillä oli kovasti kerrottavaa vanhempiensa ammateista, asioista joita olivat nähneet ja joista olivat kuulleet, sekä heidän tulevaisuuden ammateista. Varsinkin poliisi ja palomies saivat lapset innostumaan ja jakamaan ajatuksiaan. Osa nosti palautteessa esille pitäneensä Posteljooni –laululeikistä. Myös Posteljooni –laululeikin yhteydessä jaetut kirjeet olivat lasten mieleen. Heistä oli jännittävää saada postia ja katsoa mitä kirjekuorista löytyy. Kirjekuorten sisällä olevat ammattikortit olivat lasten mieleen ja he halusivat pitää kortit itsellään.

*Minä tykkään poliisista ja paloautosta
Tykkäsin korteista ja kuvista
Tykkäsin olla postimies*

Viimeisen kerran kokonaispalaute lapsilta oli positiivista. He eivät varmastikaan ymmärtäneet täysin, että kerho ei enää jatku ja olivatkin kiireisiä näyttämään kerhopassejaan ja askartelujaan lapsiryhmän muille lapsille. He olivat innoissaan passeista ja tarroista. Askartelu, pää-olkapää-peppu –laululeikki sai uudeleen kehuja sekä hedelmien ja vihannesten maistelu aikaisemmilta kerroilta. Yksi lapsista totesi vielä viimeisen palautteen annon yhteydessä kokoavasti.

Kaikki oli kivaa

6.3 Produktion arviointi

Tavoitteiden arvioimisen lisäksi yleisiä arvioitavia asioita olivat esimerkiksi toimintamme yllättävissä tilanteissa, sujuvuus siirtymätilanteissa, leikkien ohjaus, oma toimintamme, puheen selkeys. Pyrimme havainnoimaan toimintaa kerhoissa laajasti, ei siis keskittyen ainoastaan tiettyihin asioihin.

Teoriatietoon perehtyminen antoi meidän kerhotoiminnallemme hyvän pohjan ja varmuuden toimia lapsiryhmässä. Saimme tietoa muun muassa siitä, miten 4–5-vuotiaille ei-äidinkielenään suomea puhuville lapsille suunnitellaan ja toteutetaan kerhoa. Teoriatieto loi pohjan toiminnallemme sekä antoi uusia näkökulmia. Tavoitteena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida suomen kieltä tukevaa kiekkikerhoa. Toiminnan tarkoituksena oli, että päiväkotiyhteisö hyötyisi meidän toiminnastamme kerhossa sekä kerhosta kootusta kansista niin, että voisivat kehittää toimintaansa sekä lisätä tukea maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla. Mielestämme tavoitteemme toteutui toiminnan osalta. Onnistuimme tuottamaan monipuolista ja hyödyllistä kerho-ohjelmaa lapsille. Myös kerhokansio, jossa materiaali on koottuna, onnistui hyvin. Siitä tuli selkeä, innostava ja monipuolinen työkalu päiväkodin henkilöstölle. Kerhoa on helppo soveltaa omaan toimintaan sopivaksi ja aineistoa voi käyttää minkälaisen ja kokoisen ryhmän kanssa vain. Kerhokansiota voi käyttää sellaisenaan tai poimia sieltä tarpeellisia leikkejä ja lauluja. Tavoitteet ovat siis meidän osaltamme mielestämme täyttyneet ja olemme tyytyväisiä työhön. Nähtäväksi jää, käyttävätkö he kansiota työnsä apuna tulevaisuudessa.

Olemme tyytyväisiä valitsemiimme ratkaisuihin kerhojen toteutuksen suhteen. Kerhomme toimivat hyvin käytännössä. Olimme suunnitelleet kerhot huolellisesti ja toteutus oli myös toimiva. Huomioimme saamaamme palautetta sekä havainnoimme lapsia ja kerhojen sujumista niin, että halusimme kehittää toimintaa ja mielestämme onnistuimme siinä. Lapset vaikuttivat kaikilla kerroilla hyvin innostuneilta riippuen toki, kerhokerran kestosta, leikeistä ja lasten vireystilasta. Oli kertoja, jolloin osa lapsista keskittyi selkeästi enemmän kuuntelemiseen ja havainnoimiseen kuin olemaan äänessä. Tällä havainnolla voi olla yhteyttä kerhokertojen teemoihin, joiden vaikeusaste saattoi olla joillekin lapsista korkea.

Toisaalta kuudentena kerhokertana, jolloin teemana olivat ammatit, sanasto oli varmasti haastavinta, olivat lapset eniten innoissaan ja hyvin aktiivisia. Koimme, että kerhokertojen kokonaisuudet olivat hyvin suunniteltuja ja rakennettuja. Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelman (2005) käyttämä pienryhmätoiminnan malli oli todella hyödyllinen, jäsentävä ja toimiva. Se teki kerhon suunnittelusta helpompaa ja toimi hyvänä pohjana. Kertauksesta oli lapsille hyötyä ja havaintojemme sekä palautteemme mukaan sanasto oli todella hyödyllistä lapsille. Myös leikit ja teemat olivat hyviä ja kerhokerroista muodostui mielestämme toimiva suomen kieltä tukeva kerhokokonaisuus.

Mielestämme valitsimme hyödylliset ja monipuoliset teemat kerhokerroille. Valittuamme teemat osasimme valikoida mielekkäät ja sanastoa rikastuttavat leikit ja laulut. Koska olemme molemmat työskennelleet paljon päiväkodeissa, muotoutuivat teemat omien kokemusiemme pohjalta. Mietimme, millainen sanasto hyödyttäisi juuri kerhomme ikäisiä lapsia, joiden äidinkieli ei ole suomi. Huomasimme myöhemmin, että moni valitsemistamme teemoista löytyy myös Helsingin kaupungin S2-suunnitelmasta (2005). Näitä olivat muun muassa eläimet, vaatteet kehonosat ja värit.

Toiminta vastasi tavoitteitamme sekä odotuksiamme. Toiminta oli ikätasoista sekä vastasi lasten suomen kielen tasoa, vaikka pohjatietoa lapsista ei ollut lainkaan. Hyvän, toimivan ja lasta hyödyttävän kokonaisuuden onnistuimme luomaan vankalla rakenteella ja suunnitelmalla sekä ”tilanteessa elämisen taidolla”, eli osasimme tarpeen mukaan myös joustaa. Olimme onnistuneet luomaan virikkeellisen ja toimivasti ohjatun kerhokokonaisuuden lapsilähtöisellä tavalla. Lapsilähtöisellä tarkoitamme juuri joustamista ja toimimista myös lasten ehdoilla tarpeen vaatiessa. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa oli nimenaan mietitty rakennetta, leikkejä ja lauluja lasten innokkuuden, jaksamisen, oppimisen ja hyödyn kannalta. Viimeiseksi kerraksi valitsimme jo kerhojen alettua kertauksen, sillä huomasimme että tietyt aiheet olivat lapsille vaikeampia kuin toiset, ja toisia olisi hyödyllistä kerrata sanastoltaan vielä lisää. Meillä oli myös valmiita leikkejä vielä käyttämättä, joita päätimme viimeisellä kerralla hyödyntää. Viimeisen kerran ohjelma muotoutui siis täysin sen mukaan, mitä lapset olivat toivoneet (askartelu, vaateteema), sekä mitä aihepiiriä olisi vielä tarve

kerrata (värit ja muodot).

Kuudennella kerhokerralla, jolloin teemana olivat ammatit, olimme ottaneet Yhdistä ammatti ja esine – leikkiin liikaa ammatteja, sillä huomasimme, että ammattisanasto oli vielä hyvin vierasta ja vei siten paljon aikaa. Varsinkin ensimmäisillä kerhokerroilla myös kerhojen pituus saattoi hieman venyä, mikä näkyi hyvin nopeasti lasten vireystilan laskuna ja levottomuuden lisääntymisellä. Pyrimme kuitenkin pitämään kerhojen ajan samana, korkeintaan 45 minuuttisena. Teimme tärkeitä huomiota lasten jaksamisesta sekä istumajärjestyksestä. Kun huomasimme lasten olevan levottomia, reagoimme siihen toiminnallamme esimerkiksi nousemalla laululeikissä seisomaan ja lisäämällä liikkumista, sekä pidimme tiukemmin huolta aikataulussa pysymisestä. Myös istumajärjestyksessä oli välillä ongelmia, kun jotkut tietyt lapset istuivat vierekkäin ja villitsivät toisiaan sekä näin koko ryhmää. Päädyimme neljännellä kerralla valitsemaan lasten paikat etukäteen. Ratkaisu oli toimiva ja sai lapset rauhoittumaan ja aktivoitumaan ohjelmaan.

Ryhmän muototutumisesta oli mielenkiintoista seurata. Alussa lapset olivat hyvin ujon oloisia, eivät uskaltaneet esittää ajatuksiaan, laulaa, ja he matkivat toisiaan sekä testasivat meitä ohjaajia. Kerhon edetessä monesta lapsesta paljastui melko erilainen persoona alkuun verrattuna. Moni rohkaistui hyvin paljon ja uskaltautui kertomaan ajatuksiaan avoimemmin. Myös ujous meitä kohtaan väheni viimeistään viidennellä kerhokerralla, ja ryhmä oli selkeästi yhtenäisempi ja tiiviimpi.

Vertaisryhmällä on suuri merkitys lapsen kielen harjoittelun tukemisessa. Siksi lapsen suomen kielen edistymistä tuetaan pienryhmäopetuksessa. Maahanmuuttajataustaisille lapsille suunnitellaan omat, kullekin lapselle sopivat S2-tuokit. (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –suunnitelma 2005, 15.) Oli erittäin oleellista, että myös meidän toimintamme tapahtui pienryhmässä. Pienryhmässä pystyimme antamaan lapsille heidän tarvitsemaansa huomiota, aikaa ja yksilöllistä kielellistä tukemista. Yksilöllinen aika lapsen kanssa tukee erityisesti aran lapsen itsetuntoa ja rohkaistumista sekä vahvistaa vuorovaikutteista lapsiaikuissuhdetta (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –suunnitelma

2005, 15). Pienryhmä mahdollisti myös jokaisen lapsen aktiivisen osallistumisen toimintaan ja näin suomen kielen oppimisen mahdollisuus kasvoi. Ohjaajina pystyimme jakamaan työmme paremmin sekä panostamaan kerhon rakenteen pysyvyyteen ja toimivuuteen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) todetaan, että hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö kannustaa toimimaan pienryhmässä. Näin jokaiselle annetaan mahdollisuus vuorovaikutukseen sekä vertaistensa että aikuisen kanssa ja mahdollisuus keskusteluun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18.) Mielestämme onnistuimme tässä hyvin. Tila, jota käytimme, ei ollut liian suuri, mutta tarvittaessa siellä mahtui kerhon viisi lasta liikkumaan, kuten esimerkiksi Hedelmäkori-leikissä. Istuimme istuintyynyillä lähekkäin ringissä, antaen jokaiselle kuitenkin oman tilansa. Istuinpaikat olimme valmiiksi valinneet lapsille, jotta välttyttäisiin niin sanotulta riehumiselta. Esimerkiksi emme katsoneet, että olisi ollut hyvä idea laittaa kerhon kaikkia poikia istumaan vierekkäin. Valitsemamme istumajärjestys toimikin hyvin, tosin levottomimpina päivinä vaihdoimme tarvittaessa lasten istumajärjestystä.

Tietysti myös kehitettävää on. Esimerkiksi siirtymätilanteissa olisi voinut olla parempi hallinta meidän osalta, sillä välillä lapset alkoivat riehua. Tämä oli kuitenkin päiväkohtaista. Olimme sopineet, että lapset menevät aina ulos ennen kerhoa, mutta aina sekään ei ollut mahdollista. Suunnittelulle jäi joskus liian vähän aikaa, mikä aiheutti viime hetken kiirettä. Kuitenkin toimimme niissäkin tilanteissa rauhallisesti ja kaikki tuli kuitenkin valmiiksi aina ennen kerhon alkua. Toisaalta ideamme oli, että jokaisen kerhokerran arvioinnin jälkeen kehittäisimme seuraavaa kertaa, joten suunnitelmat aina muuttuivat.

Videointi toimi hyvänä arviointimenetelmänä. Kamera ei häirinnyt lasten osallistumista tai keskittymistä. Oikeastaan he eivät reagoineet siihen millään tavalla. Viimeisellä kerhokerralla lapset ilmeisesti huomasivat kameran olemassaolon ja lähtiessään katsoivat kameraan. Videointi oli erittäin hyödyllinen kerhojen arvioinnin tekemisessä niin seuraavaa kerhokertaa suunniteltaessa, kun raportin arviointiosuuttakin kirjoitettaessa. Olimme kirjoittaneet hyvät ja kattavat muistiinpanot, mutta on aina erilaista katsoa hetket uudestaan. Tilanteet muistuvat mieleen aivan erilailla, sillä kerhoista on kuitenkin raporttia kirjoitettaessa kulu-
nut jo aikaa. Mitään uusia havaintoja videoista ei juuri noussut, mutta ne olivat

suurena tukena kerhoista raportoidessa ja niitä arvioidessa. Oli myös hyvä, että molemmat pystyimme osallistumaan kerhon ohjaamiseen, kun kerhot tallentuivat videolla ja materiaali oli katsottavissa myöhemmin. Olo oli monessa mielessä turvallinen, sillä tiesimme, että tilanne tallentuu videolle ja voimme tarkistaa sieltä myöhemmin kaiken epäselvän. Oli myös hyvä nähdä itsensä videolta, sillä se kehitti ohjaajana toimimista paljon. Videolta saimme uutta näkökulmaa omiin ohjaustaitoihimme ja niiden kehittämiseen. Videoita katseltaessa havainnoimme lasten käyttäytymistä, kuten jaksamista, innokkuutta ja aktiivisuutta. Mietimme tämä vahvisti lasten antamaa suullista palautetta, sillä huomasimme esimerkiksi, mistä leikeistä lapset pitivät ja miten se ilmeni.

Yritimme parhaamme mukaan luoda kerhokertojen ilmapiiristä positiivisen ja kannustavan. Kehumalla lapsia heidän itseluottamuksensa kasvoi ja he osallistuivat aina aktiivisemmin toimintaan ja olivat innostuneita. Koimme, että pitämämme kerhon ympäristö oli sekä fyysisesti että psyykkisesti turvallinen. Lasten osallistuminen viestitti meille, että he luottivat meihin aikuisina. Tämäkin vahvisti tunnettamme siitä, että kerhomme oli onnistunut.

Uskomme, että kerhomme mallia voi hyvin käyttää S2-toiminnassa. Meidän tavoitteemme vastasivat S2- toiminnan tavoitteita. Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –suunnitelmassa (2005) tavoitteina on esimerkiksi mahdollisimman toimiva sekä ikätasoa vastaava suomen kielen taidon saavuttaminen. Ympäristönä päiväkotikieli mahdollistaa lapsen perussanaston oppimisen ja hän pystyy harjoittelemaan suomea luontevasti eri arkipäivän tilanteissa. Kun lapsen suomen kielen taito kehittyy, yhtenä tavoitteena on lapsen suomen kielen aktiivinen käyttäminen sekä sen ymmärrys. S2-opetuksessa hyödynnetään lapsen luonnollista tapaa toimia. Toimintaa suunniteltaessa ja ohjauksessa tulee huomioida lapsen kielelliset tavoitteet. (Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –suunnitelma 2005, 13-14.)

7 POHDINTA

Tulevina lastentarhanopettajina sekä sosiaali- ja terveysalana ammattilaisina koemme, että opinnäytetyömme on hyödyttänyt meitä paljon. Päivähoidossa, kuten muuallakin sosiaali- ja terveysalalla, monikulttuurinen työympäristö on kasvamassa. Tämä tarkoittaa sekä asiakkaita että työyhteisön työntekijöitä. Siksi monikulttuurisuustuntemus on hyvin tärkeää. Tällä tarkoitamme erilaisten kulttuurien tuntemusta sekä taitoa osata kohdata meille itse vieraista ja erilaisista lähtökohdista ja kulttuureista tulevia ihmisiä. Opinnäytetyömme produktissa ei kuitenkaan ollut tärkeää, mistä lapset ovat tulleet, vaan miksi he ovat meidän kanssamme yhteisessä kerhossa. Pyrimme siihen, että kaikki ovat niin sanotusti samalla lähtöviivalla, tosin emme saaneet paljon tietoa heidän kehitystasoistaan, joten emme voi sanoa olivatko lapset oikeasti tasavertaisia. Olisi tärkeää, että suomi toisena kielenä -kerhoa pidettäessä lapsilla olisi melko samanlainen taso omilla äidinkiellillään.

Uskomme, että kerhojen ohjaaminen on auttanut meitä ymmärtämään monikulttuuristaustaisia lapsia paremmin. Välillä päivähoitossa voi tulla lapsen ja aikuisen tai lapsen ja lapsen välille ymmärrys- ja kommunikaatiovaikeuksia, jolloin joku osapuolista saattaa hermostua tai turhautua, kun ei tule ymmärretyksi tai ei ymmärrä toista. Produktimme myötä olemme saaneet erilaisia eväitä tällaisiin tilanteisiin, esimerkiksi kuvakorttien käyttö arkipäiväisessä toiminnassa. Havaitsimme, että kuvien kautta lapsi ymmärtää helposti ja nopeasti, mitä tarkoitetaan tai mitä halutaan sanoa. Usein kerhossamme näyttäessämme jotain kuvaa lapset tunnustivat sen, mutta eivät tieneet sille suomenkielistä sanaa. Oli myös hienoa havaita, että päiväkotit alkoivat käyttää kortteja enemmän produktimme aletu.

Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan hyvin mielenkiintoinen, sillä olemme molemmat kiinnostuneet monikulttuurisesta työstä sekä työskentelemään lasten ja perheiden parissa. Aluksi oli hieman epäselvää, mitä itse asiassa tulisimme tekemään ja tämä hankaloitti työn aloittamista. Kun selkeni, että teemme kieli-kerhoja päiväkotiin, varsinkin kun päiväkotit varmistui, innostuimme todella työs-

tä. Kerhojen suunnitteluvaihe oli mieleistä, sillä saimme käyttää omaa luovuuttamme ja kekseliäisyyttämme. Yhdessä askartelu, kerhojen suunnittelu sekä teemojen pohdinta oli mielestämme mukavaa. Olisimme kuitenkin toivoneet, että olisimme tavanneet lapset ennen kerhoa ja saaneet lisää tietoa heidän taustoistaan ja kielellisistä lähtökohdistaan. Näin suunnittelu olisi ollut helpompaa.

Pienryhmätoimintamme kautta opimme lisää myös lapsiryhmän, tai oikeastaan minkä tahansa ryhmän ohjaamisesta; mitä kaikkea tulee ottaa huomioon ennen ryhmän alkua, mitä olisi voinut tehdä toisin, johtuiko jokin asia meistä, lapsista, ryhmädynamiikasta, lasten iästä, kaverisuhteista vai mistä. Itse ohjauksesta ja ohjaajana olemisesta tuli lisää kokemusta. Saimme enemmän itsevarmuutta omanlaiseen tapaan toimia, ohjata ja tehdä työtä pienryhmän kanssa. Huomasimme myös selkeästi, millä saralla olisi vielä kehitettävää, esimerkiksi suunnittelussa. Molemmat olemme enemmänkin tiimityöskentelijöitä kuin ”sooliloijoita” ja tämä vahvistui opinnäytetyömme produktin kautta. Tulimme hyvin toimeen ja osasimme tukea toista tarvittaessa ja mukavalla tuntuvala tavalla.

Selkeiden ohjeiden antaminen sekä tarkkuus oman suomen kielen käyttämisessä nousivat tärkeiksi huomioiksi kerhojen pitämisessä. Ensimmäisellä kerralla selkeään suomen kieleen panostaminen jäi hieman taka-alalle, sillä ensimmäisellä kerralla luonnollisesti on paljon huomioonotettavia asioita. Tiedostimme puutteen tässä asiassa ja saimme siitä myös työntekijältä palautetta. Pidimme selkeän ja oikean suomen kielen puhumista hyvin tärkeänä asiana ja huomioimme tämän asian seuraavilla kerhokerroilla. Ohjeiden antaminen ja työnjako sen suhteen oli onnistunutta. Mielestämme onnistuimme antamaan selkeät ja kattavat ohjeet, sekä havainnoimaan tilannetta jos ohjeistus ei ollut riittävä ja näin myös parantamaan ohjeistusta ja toimintaamme kaikin tavoin. Kehityimme kerhotoiminnan kautta ohjaajina ja tästä projektista oli varmasti hyötyä meille monella tapaa tulevaisuudessa. Prosessi oli kaikin tavoin antoisa, sillä jo aihe oli mielenkiintoinen ja toivomamme. Saimme vaikuttaa työhön oikeastaan täysin itse, mikä teki siitä mielekkään ja motivoivan. Olemme tyytyväisiä produktin antiin ja sen lopputulokseen.

Onnistuimme mielestämme luomaan joka kerta hyvän ilmapiirin kerhoon olemalla iloisia, kannustavia ja tasapuolisia. Myös itse suomen kielen tukemisen hoidimme hyvin, sillä panostimme selkeyteen ja hyvän suomen kielen puhumiseen, mikä ei osoittautunut alussa kovin helpoksi. Kuitenkin kehityimme siinä ensimmäisen kerran jälkeen jo paljon, ja parin kerran jälkeen selkeää suomen kielen puhe tuli jo luonnostaan. Olimme myös todella toimiva ja tasapuolinen pari. Meillä ei ollut missään vaiheessa ongelmaa työnjaon kanssa kerhossa, vaan tuimme ja täydensimme toisiamme sujuvasti. Meillä oli myös hyvin samantlaisia ideoita ja ajatuksia kerhon toteutuksesta. Annoimme toistemme ideoille ja ajatuksille tilaa ja arvostusta. Yhteistyömme toimi siis mainiosti.

Koko kerhon ajan motivaatio oli korkealla ja meistä oli mukava pitää kerhoa. Usein mennessämme päiväkotiin olivat tunnelmat hieman negatiiviset, sillä mielestämme päiväkodin johtaja ja osa työntekijöistä eivät oikein tehneet oloamme tervetulleeksi. Välillä oli olo, ettei meidän tuloamme muistettu, siihen ei oltu valmistauduttu eikä meistä oltu informoitu työntekijöitä kunnolla. Negatiivista kokemusta lisäsi se, että kerhotilan piti olla meille varattu noin kaksi tuntia, mutta välillä meitä tultiin hätistelemään pois. Kuitenkin aina lasten kanssa toimiesamme jäi itse kerhokerroista positiivinen mieli. Lapset olivat vilpittömiä ja oikeasti kiinnostuneita aiheista. päiväkodin työntekijän antama positiivinen palaute loi onnistumisen tunteen ja jokaisen kerhokerran jälkeen oli mukava jatkaa kerhoa. Meillä ohjaajilla olikin viimeisellä kerhokerralla melko haikea mieli, sillä meidän ryhmämme oli jo ehtinyt ryhmäytyä ja siitä oli tullut tiivis.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) mainitaan, että kasvattajan työssä on tärkeää tiedostaa oma kasvattajuus ja sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Oman työn pohtiminen sekä arviointi auttavat kasvattajaa toimimaan työssään tietoisesti eettisesti ja ammatillisesti kestävien periaatteiden mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16.) Olemme pohtineet hyvin paljon omaa ammatillisuuttamme, sen kehittymistä sekä eettisyyttä opinnäytetyöprosessin aikana. Arvioimme toimintaamme ja tekemiämme ratkaisuja opinnäytetyössä. Kasvattajalta edellytetään myös sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen erilaisiin tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajat mahdollistavat yhteisössä hyvän ilmapiirin, jossa lapset voivat kokea yhteen-

kuuluvuutta ja osallisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16.) Toimintamme päiväkodissa pohjautui juuri näihin edellä mainittuihin asioihin. Olimme sitoutuneita työhömmme yhteisössä ja teimme parhaamme yhteistyön ja toiminnan sujumiseksi ja kehittämiseksi reagoimalla lasten toiveisiin ja havaintoihin. Pyrimme vaikuttamaan kerhotoiminnassa positiivisina ryhmähengen luojina

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden(2005) mukaan ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto ja kokemus luovat perustan osaamiselle. Kasvattajan on tärkeää dokumentoida, arvioida ja pyrkiä jatkuvasti kehittämään toimintaansa. Kasvattajat ylläpitävät ja kehittävät ammatillista osaamistaan ja tiedostavat varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.) Olemme saavuttaneet koulutuksen sekä sen aikana saadun harjoittelukokemuksen tuoman ammatillisen osaamisen. Meillä on paljon osaamista, jota hyödyntää tulevaisuudessa. Oppiminen on kuitenkin jatkuva prosessi, joten ammattitaidon täydentäminen sekä päivittäminen ovat tärkeitä säännöllisin väliajoin.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.
- Gyekye, Marjaana; Kurki, Riikka; Lounela, Marjut; Romsa, Marketta; Sakko, Susanna & Linna, Hanna 2005. Helsingin kaupungin päivähoiton suomi toisena kielenä (S2) –suunnitelma. Helsinki : Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Halinen, Hannamari 2010. Johtaja, Rautpihan päiväkoti. Helsinki. Keskustelut kevät 2010
- Hassinen, Sirje, 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki : Finn Lectura. Viitattu 21.9.2010. <http://www.moped.fi/opetus/pienryhmat.htm>.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2005. Suomi toisena kielenä –suunnitelma. Viitattu 14.8.2010. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/4e5e3d004a176e1e94a1fc3d8d1d4668/05_12_ph.pdf?MOD=AJPERES
- Henriksson, Riikka 2009. Ulkomaalaistaustainen ja vieraskielinen väestö Vantaalla 2008. nro 52 (C24:2009) Vantaan kaupungin selvitykset.
- Keskisarja, Tarja i.a. Toiminnalliset pienryhmät pienten maahanmuuttajalasten suomenkielen oppimisen ja itsetunnon kehittymisen tukena. Viitattu 21.9.2010. <http://www.tkukoulu.fi/~moped/opetus/pienryhmat.html>
- Kielilaki 2003/423, 6.6.2003
- Kotouttamislaki 2005/493. 27.5.2005
- Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki:
- Leppäkaskes, Toini 2006. 4–5 –vuotiaan lapsen puheenkehitys. Kotka. <http://www.nettineuvo.fi/index.asp>
- Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62. Helsinki. Yliopistopaino kustannus.
- Maahanmuuttajatyön käsikirja 2002. Helsinki: Helsingin sosiaalivirasto
- Monikulttuurinen varhaiskasvatus: pääkaupunkiseudun toimintamalli: työmenetelmiä. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA.
- Nummela, Marja-Leena 2005. ”Ohjataan lapsia kädestä pitäen”. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaami-

nen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Pro gradu -tutkielma.
Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen,
& Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki:
WSOY.

Opetushallitus 2004. Opetussuunnitelman perusteet. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Perustuslaki 1999/731, 11.6.1999.

Päivähoitoasetus 1973/239, 16.3.1973

Päivähoitolaki 1973/36, 19.1.1973

Remsu, Niina, 2006. Tuhat ja yksi kieltä pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa: selvitys varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustilanteesta kunnan järjestämässä päivähoidossa pääkaupunkiseudulla helmikuussa 2005. SOCCA : Heikki Waris –instituutti.

Rouvinen, Ritva 2007. ”Tässä työssä yhdistyvät kaikki”. Lastentarhanopettajat toimijoina päiväkodissa. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.

Ulkomaalaislaki 2004/301, 30.4.2004.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto, 2007. Helsinki : Sosiaali- ja terveysministeriö.

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Helsinki: Stakes
WSOY.

Yhdenvertaisuuslaki 2004/21, 20.1.2004.

LIITE 1 VIDEOINTILUPA

Hyvät vanhemmat/ huoltajat!

Olemme sosionomiopiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Teemme opinnäytetyötämme päiväkotia Rautpihaan. Opinnäytetyönämme pidämme Suomi toisena kielenä –kerhoa seitsemän viikon ajan päiväkodin tiloissa.. Arvioimme työtämme videoimalla kerhokerrat. Videot tulevat vain meidän käyttöömme eikä niitä katso meidän lisäksi kukaan muu. Päiväkodin henkilökunta on valinnut lapsenne kyseiseen ryhmään. Pyydämmekin teiltä lupaa videointiin ja että lapsenne esiintyy videoissa. Myöskään lapsenne nimeä ei tule missään vaiheessa työtämme julki.

Ystävällisin terveisin

Aino Juhola & Maria-Elisa Stenius, Diak Helsinki.

Annan suostumukseni videointiin

Huoltajan allekirjoitus

Nimenselvennys

KERHOKANSIO

Tämä kansio on tehty opinnäytetyönämme toteutettujen suomen kieltä tukevien lasten kerhojen pohjalta. Pidimme seitsemän kerhokertaa 4–5 -vuotiaille maahanmuuttajataustaisille lapsille päiväkodissa. Kerhokerrat rakentuivat mielestämme tärkeiden teemojen ympärille, joiden sanaston opetteleminen ja kertaaminen hyödyttää lapsen arkea niin päiväkodissa kuin sen ulkopuolellakin.

Tässä kansiossa on esiteltyinä konkreettisia leikkejä ja lauluja, joita voit käyttää pitäessäsi itse suomen kieltä tukevaa kerhoa tai lapsikerhoa yleensäkin. Kansiossa on myös mukana tekemiämme ja käyttämiämme kuvakortteja sekä muita itse tekemiämme välineitä joihinkin leikkeihin, joita voit suoraan hyödyntää. Voit siis pitää täysin samanlaisia kerhokertoja kuin me, seuraamalla kansion ohjeita ja mallia tai hyödyntää kansioista joitakin leikkejä tai lauluja ja yhdistelemällä niitä omavalintaisesti. Laulujen nuottien

lähdeluettelo on kansion takasivulla sekä kuvakortit ja askartelumallit.

Voit myös askarrella jokaiselle kerholaiselle oman kerhopassin käyttämällä kansioista löytyvää mallia. Jokaisen kerhokerran jälkeen lapset saavat valita passiin haluamansa tarran. Passin he saisivat ottaa viimeisellä kerralla mukaansa kotiin. Toivottavasti kansioista on sinulle apua ja iloa työssäsi lasten kanssa. Mukavia hetkiä kerhokansion parissa toivottavat:

Aino Juhola ja Maria-Elisa Stenius

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010

SISÄLLYS

Alkulaulu	5
Loppulaulu	5
Kerhokerran kuvakortti	6
Kim-leikki	7
Sanasäkki	9
1. Kotieläimet	10
Kerhokerran sisältö	11
Piippolan vaari	13
Eläintaikuri	14
2. Värit ja muodot	15
Kerhokerran sisältö	16
Väri laulu	17
Kim-leikki väreistä ja muodoista	17
3. Vihannekset ja hedelmät	18
Kerhokerran sisältö	19
Hedelmien ja vihannesten maistelu	20
Hedelmäkori	21
4. Kehonosat	22
Kerhokerran sisältö	23
Pää, olkapää, peppu –laululeikki	24

Kehonosien askartelu	25
5. Vaatteet	26
Kerhokerran sisältö	27
Täti Monika –laulu	28
6. Ammatit	29
Kerhokerran sisältö	30
Pikku Posteljooni –laulu	31
Yhdistä ammatti ja esine –leikki	32
7. Kertaus	33
Kerhokerran sisältö	34
Muotoleikki	35
Vaatteiden askartelu paperinukeille	36
Laulujen lähteet	37

ALKULAULU

Kukas se täällä tänään on? Kukas se täällä tänään on?

(Lapsen nimi) se täällä tänään on, (lapsen nimi) se täällä tänään on. Hei, (lapsen nimi) se täällä on.

Alkulaulussa on tarkoituksena huomioida kaikki kerhoon osallistujat laulamalla jokaisesta lapsesta/ohjaajasta erikseen.

Laulun sävelen voi keksiä itse ja mukaan voi ottaa myös rytmisoittimia tai käsien taputusta.

LOPPULAULU

Nyt on leikit leikitty ja lähdettävä on. Hei vaan, heipä hei, nyt lähdettävä on.

Mutta ensi kerralla taas me tavataan. Hei vaan, heipä hei, nyt lähdettävä on

Myös loppulaulun sävelen voi keksiä itse. ”hei vaan--” –kohdassa vilkutetaan lapsille ja kehoitetaan heitäkin vilkuttamaan lähdön merkiksi.

Alku –ja loppulaulua ei tarvitse käydä erikseen lasten kanssa läpi, sillä ne toistuvat monta kertaa. Tärkeää on innostavuus ja selkeän mallin antaminen.

KERHOKERRAN KUVAKORTTI

Jokaiselle kerhokerralle on tehty A5- kokoinen kuvakortti. Kortissa on kerhokerran numero ja erilaisia kuvia, liittyen kerhokerran aiheeseen. Jokaisen kerran alussa käydään tämän kortin avulla alustavasti läpi päivän aihe. Yleensä kysyen lapsilta, tunnistavatko he jo valmiiksi kuvassa esiintyviä asioita. Näitä kortteja on siis seitsemän (7) kappaletta ja ne löytyvät myös kansioista

KIM-LEIKKI

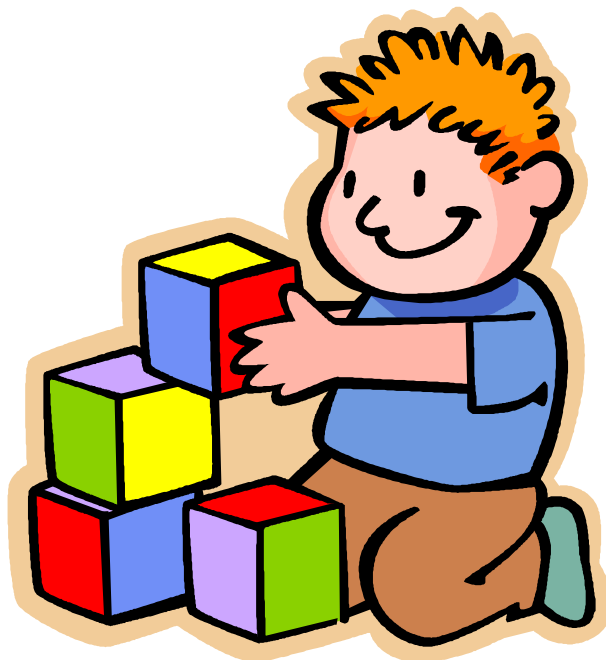
Kim –leikissä on tarkoitus erilaisten esineiden avulla opetella sanastoa sekä harjoittaa muistia. Leikissä käytetään erilaisia esineitä aiheen mukaan esimerkiksi vaatteita, hedelmiä, palikoita, eläimiä jne. Esineet asetellaan lasten eteen ja samalla jokainen esine nimetään. Lapsien tulee sulkea silmänsä ja esineiden joukosta poistetaan yksi.

Kun esine on poistettu, saavat lapset avata silmänsä ja yrittävät muistaa mikä esine joukosta puuttuu. Kun lapset saavat avata silmänsä, voi heille laulaa ”Nyt saa katsoa”. Jolloin on selkeää, se milloin silmät sai avata ja että se tapahtuisi yhtä aikaan. Lapsia voidaan tarpeen tullen avustaa antamalla vihjeitä puuttuvasta esineestä.

Kun lapset muistavat puuttuvan esineen, laitetaan se takaisin muiden esineiden joukkoon ja jatketaan leikkiä ottamalla seuraava esine. Leikkiä voidaan jatkaa niin kauan kuin haluaa ja leikin edetessä sen haasta-

vuutta voidaan myös lisätä poistamalla useampi esine samaan aikaan.

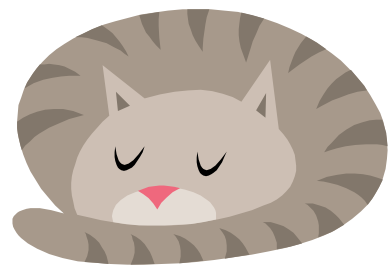
Me otimme kerhossamme tavaksi ennen Kim-leikkiä aina käydä esineet ja niiden nimet läpi ison kuvakortin avulla. Kortin avulla nimeämme esineet, keskustelemme siitä esimerkiksi minkä värinen tai muotoinen mikäkin esine on, missä sitä käytetään jne. Myös tämän kuvakortin löydät kansioista.

SANASÄKKI

Sanasäkki -leikissä välineinä on vain jokin säkki, pussukka, kassi ja jokaisella kerralla sen sisällä eri esineitä. Sanasäkin esineet ovat aina kyseisen teeman tai aiheen mukaisia. Ne voivat olla leluja, oikeita, ”aikuisten esineitä”, askarreltuja kortteja tms. Ideana on, että esineet ovat säkissä sisällä, kun säkkiä näytetään lapsille. Yksitellen säkistä nostetaan jokin esine. Esineen voi nostaa lapsi tai aikuinen, ihan miten ohjaaja parhaaksi näkee. Kysytään lapsilta, tunnistavatko he esiin nostettavan esineen. Voi myös kysyä, mitä sillä tehdään, tai missä sitä säilytetään, miten se äänтелеe yms.; riippuen itse esineestä. Kun kaikki esineet on nostettu sanasäkistä, voi lapsia vuorotellen pyytää tekemään erilaisia tehtäviä esineiden kanssa. Esimerkiksi: ” Laita punainen takki sinisen hatun viereen”. Tässäkin kannattaa ottaa ajankäyttö huomioon, kuinka monta esinettä on järkevää ottaa säkkiin ja millaisia tehtäviä antaa lapsille.

1. KOTIELÄIMET

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Aiheen läpikäynti kuvakortin avulla
3. Kim-leikki kotieläimistä
4. Piippolan vaari –laulu
5. Eläintaikuri-leikki
6. Loppulaulu

Koska on ensimmäinen kerhokerta, alussa voi lapsia hieman jännittää. On hyvä ensin jutella lasten kanssa kerhosta; oma nimesi, minkälaista kerhoa pidät ja esimerkiksi, kuinka monta kerhokertaa tulet pitämään. Vaikka lapset eivät kerhokertojen lukumäärää muistaisikaan, on hyvä aina kerrata, kuinka monta kertaa jäljellä, jotta lapsetkin ymmärtävät, että kerho tulee loppumaan tietyn ajan kuluttua.

Ennen alkulaulua käy kaikkien lasten nimet läpi yksinkertaisesti kyselemällä. Sen jälkeen lauletaan alkulaulu jokaisesta lapsesta kerrallaan.

Kim-leikissä käytimme päiväkodin leluista löytyneitä muovieläimiä. Joukossa oli lehmä, hevonen, kana, koira, kissa, sika ja lammas. Käytiin ensin eläimet läpi, että lapset oppivat niiden nimet. Samalla voi kysellä lapsilta, mitä kukin eläin sanoo.

PIIPPOLAN VAARI -LAULU

Tässä laulussa on voi alleviivatut sanat korvata millä tahansa eläimellä ja kyseessä olevan eläimen äännehdinnällä. ”Piippolan vaarilla oli talo, hiiala-hiiala hei.” -kohta toistuu jokaisessa säkeistössä. Sävelen lauluun löydät lähdeluettelosta kansion takaa.

Piippolan vaarilla oli talo, hiiala-hiiala hei

1. Vaari se hoiteli lampaitansa, hiiala-hiiala hei.

Mää mää siellä ja mää mää täällä.

*Siellä mää, täällä mää, joka puolella mää mää
hiiala-hiiala hei.*

2. lehmiänsä/ muu muu

3. sikojansa/ röh röh

4. kanojansa /kot kot

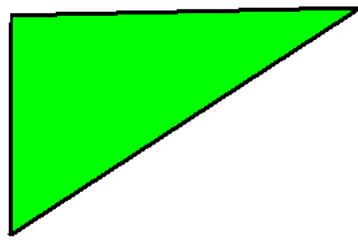
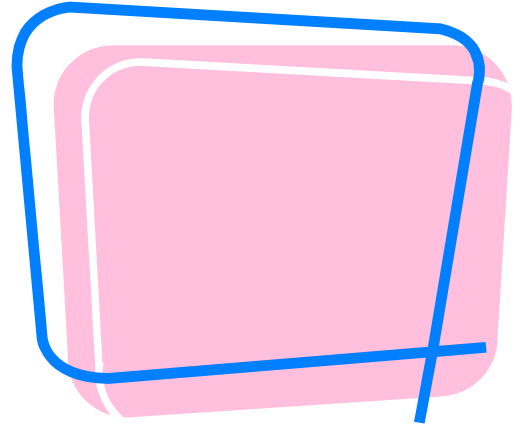
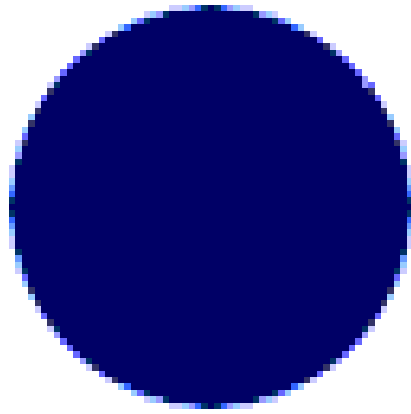
ELÄINTAIKURI-LEIKKI

Tässä leikissä ohjaaja on Eläintaikuri. Ainoana välineenä tarvitset vain jonkinlaisen kepin tai tikun, mikä toimii taikasauvana. Lapsille kerrotaan, että aina, kun Eläintaikuri heilauttaa sauvaansa ja sanoo :

” Nyt minä taion sinut/teidät *koiriksi/ kissoiksi/ lam-
paiksi/ lehmiksi!*”

tulee lasten alkaa ääntelehtiä kuin kyseinen eläin. Leikkiä voi leikkiä niin kauan kuin vain keksii eläimiä. Kerhokerran ajassa me ehdimme tehdä noin viisi (5) eläintä. Jos lapset eivät tiedä, miten kyseinen eläin ääntelehtii, autetaan heitä. Siksi suosittellemmekin ottamaan leikissä jo aikaisemmin kerhokerralla käsiteltyjä eläimiä.

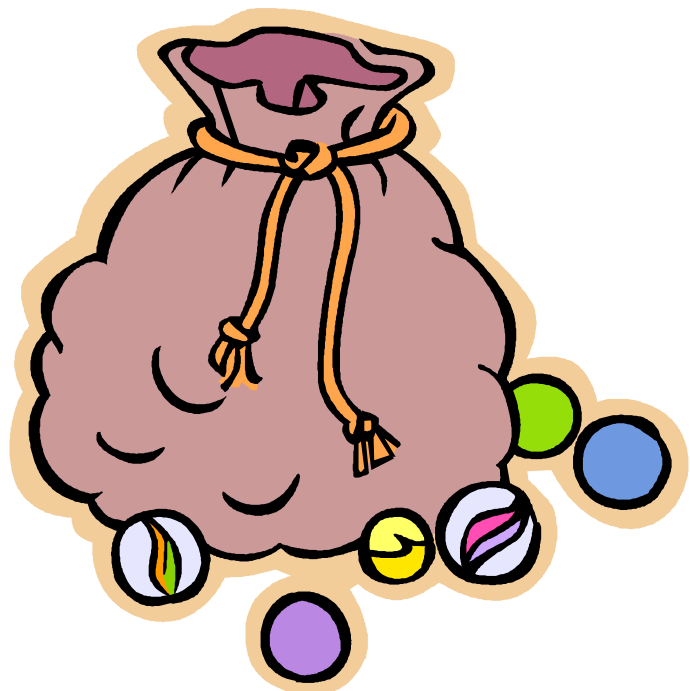
2. VÄRIT JA MUODOT

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Sanasäkki kotieläimistä
3. Uuden aiheen esittely kuvakortin avulla
4. Värilaulu
5. Kim-leikki väreistä ja muodoista
6. Loppulaulu

Sanasäkissä käytimme samoja muovieläimiä kuin ensimmäiselläkin kerralla.

VÄRILAULU

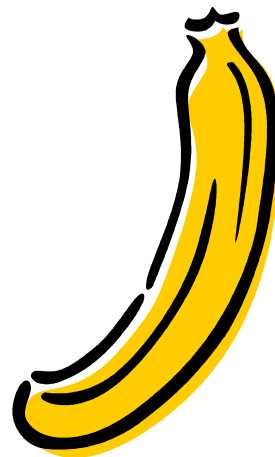
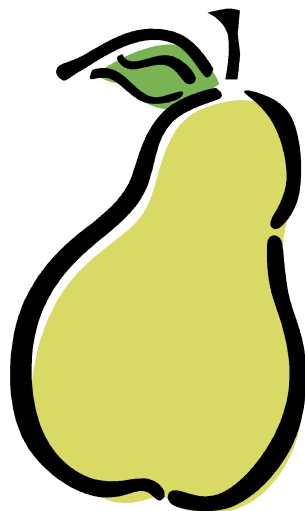
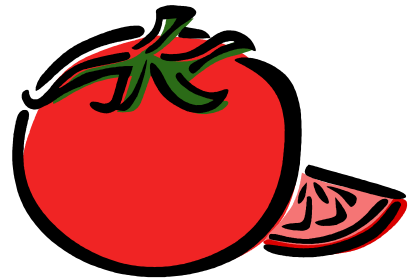
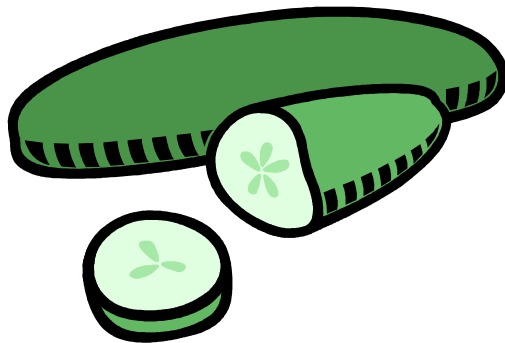
*Kenellä on päällä, jotain punaista, jotain punaista? x2
Sen on määrä hyppiä, kel on jotain punaista, jotain
punaista.x2*

Väri laulussa väri ja tekeminen vaihtuvat erisäkeistöissä. Kannattaa valita värejä, joita olisi mahdollisimman monella lapsella päällä kyseisellä kerhokerralla. Näin jokainen pääsee tekemään yhtä paljon.

KIM-LEIKKI VÄREISTÄ JA MUODOISTA

Tätä Kim-leikkiä varten olimme pahvista ja värillisistä papereista askarrelleet eri muotoja, kuten kuutio, neliö, kolmio. Pallona/ ympyränä käytimme palloa ja sydämenä ja tähtenä oli vain esineitä, jotka olivat sydämen ja tähden muotoisia. Tähän käyvät esimerkiksi piparkakkumuotit hyvin. Ja omaa mielikuvitusta kannattaa käyttää. Lapsille on helpompi muistaa heille jo ennestään tuttuja esineitä ja sellaisia, joita he käyttävät arjessaan.

3. VIHANNEKSET JA HEDELMÄT

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Sanasäkki väreistä ja muodoista
3. Uuden aiheen läpikäynti kuvakortin avulla
4. Hedelmien ja vihannesten nimeäminen ja maisteleminen
5. Hedelmäkori –leikki
6. Loppulaulu

Sanasäkissä käytimme samoja esineitä kuin viime kerralla Kim-leikissä.

HEDELMIEN JA VIHANNESTEN MAISTELU

Ennen valmisteltaessa tätä, pitää päiväkodin henkilökunnalta/ lasten vanhemmilta varmistaa, onko lapsilla jonkinlaisia ruoka-aineallergioita.

Tämän ”leikin” tarkoituksena on oppia tunnistamaan erilaisten hedelmien ja vihannesten ulkonäköä ja makuja. Ennen kerhokertaa käy kaupassa ja osta erilaisia vihanneksia ja hedelmiä ja pilko ne pieniksi palloiksi. Laita palat lautasille. Esimerkiksi kaikki omenan palat yhdelle lautaselle, kaikki porkkanat omalle. Laita ne pöydälle jo valmiiksi ennen kerhokerran alkua. Näin kerhokerran ajasta ei kulu näihin valmisteluihin aikaa, ja kesken kaiken valmistelu olisi tehnyt lapsetkin levottomiksi.

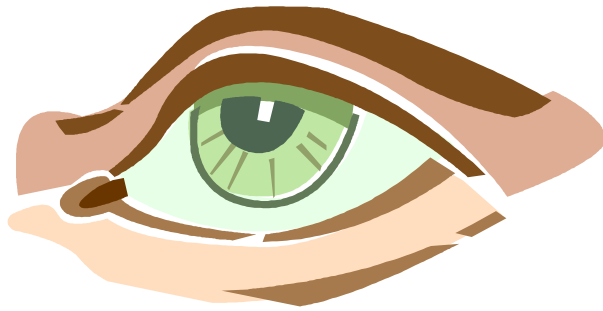
Kerro lapsille, mitä tullaan tekemään ennen pöytään siirtymistä. Korosta, että ruokiin ei kosketa ennen aikuisen lupaa. Ohjeiden kuuntelu on tärkeää. Sitten lapset pyydetään käsienpesulle ja istuutumaan pöydän ääreen. Jokaiselle annetaan oma haarukka. Käydään yksitellen jokainen lautanen läpi; eli mikä hedelmä tai vihannes siinä on ja voidaan kysyä myös, minkä värinen mikäkin on. Tämän jälkeen saavat lapset maistaa kyseistä hedelmää/vihannesta. Voidaan kysellä miltä se maistuu ja keskustella aiheesta enemmänkin.

HEDELMÄKORI

Tarvitset viiden kartonkisen hedelmän kortit tätä leikkiä varten. Kortit löytyvät kansioista. Jokaista hedelmää tulee olla vähintään niin paljon kuin lapsia on kerhossa. Nämä kartonkihedelmät ripotellaan lattialle sikin sokin. Tämän ”hedelmämeren” tulee olla hieman etäällä lapsista. Sitten ohjaaja pyytää lapsia tuomaan hänelle jonkin hedelmän sanomalla hedelmän ja sen värin. Näin myös värit kertaantuvat. Esimerkiksi: ”Tuo minulle punainen omena.” tai ”Tuo minulle keltainen banaani.”

Ideana on, että lapset tunnistavat hedelmät ja värit kertaantuvat. Jos joku tuo väärän hedelmän, ystävällisesti kyseenalaistaa, onkohan tuotu hedelmä se oikea. Sitten voidaan lapsen kanssa yhdessä etsiä oikea hedelmä. Leikki päättyy, kun kaikki hedelmät on tuotu ohjaajalle.

4.KEHONOSAT

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Sanasäkki hedelmistä ja vihanneksista
3. Uuden aiheen läpikäynti kuvakortin avulla
4. Pää, olkapää, peppu –laululeikki
5. Kim-leikki kehonosista
6. Kehonosa-askartelu
7. Loppulaulu

Tässä sanasäkissä käytimme päiväkodissa olevia muovihedelmiä ja -vihanneksia. Jos ei sellaisia ole, voi tehdä hedelmistä ja vihanneksista kortteja tai tuoda oikeitakin paikalle. Pääasia, että ne ovat selkeästi tunnistettavissa. Esimerkiksi meillä oli vihreä muovipäärynä, niin omenaksi otimme Sanasäkkiin punaisen omenan emmekä vihreää, jotta lasten oli helpompi erottaa kyseiset hedelmät.

Kim-leikissä käytetään kuvakortteja eri kehonosista. Kortit löytyvät kansioista.

PÄÄ, OLKAPÄÄ, PEPPU – LAULULEIKKI

Pää, olkapää, peppu, polvet varpaat, polvet varpaat.x2

Silmät, korvat ja vatsaa taputa.

Pää olkapää, peppu, polvet varpaat, polvet varpaat.

Kaikki nousevat seisomaan. Laulun sanojen mukaan kosketaan käsillä / sormenpäillä kyseistä kehonosaa. Idea tässä laululeikissä on, että se lauletaan ja leikitään aluksi hyvin hitaasti ja jokaisella laulukerralla vähän nopeutetaan. Kerhonvetäjä päättää milloin on jo niin nopea tahti, ettei enää pysty laulamaan tai leikkimään nopeammin ilman, että menee riehumiseksi.

KEHONOSIEN ASKARTELU

Lapsille on valmiiksi piirretty ja leikattu ihmisen keho ja eri kehonosia erillisiksi kappaleiksi. Esim. pää, korvat, nenä, silmät, suu, kädet ja jalat. Jaetaan jokaiselle lapselle ensin ihmisen keho. Sitten vuorotellen jokaiselle yksi kehonosa, ja pyydetään lapsia liimaamaan se ihmisen kehoon sinne, minne se kuuluu. Samalla voidaan myös kerrata kehonosien nimiä, katsoa lasten kanssa, missä heillä on kehonosat ja kysellä erilaisia kysymyksiä.

Esimerkiksi: ”Seuraavaksi laitetaan sille ihmiselle tällainen (otetaan esimerkiksi nenän kappale ja näytetään sitä lapsille).

Mikäs tämä on? (Odotetaan että lapset astaat jos eivät tiedä, autetaan). **Missäs on sinun nenäsi?** (Kannustetaan lapsia näyttämään oma nenänsä omasta kehosta) **Mitä sillä tehdään?** ”

Näin käydään läpi jokainen kehonosa ja annetaan lasten liimata se itse tai aikuisen avustuksella.

5. VAATTEET

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Sanasäkki kehonosista
3. Uuden aiheen esittely kuvakorttien avulla
4. Laululeikki Täti Monika
5. Kim-leikki vaatteista
6. Loppulaulu

Sanasäkissä kertaamme viime kerran aihetta, eli kehonosia kuvakorttien avulla. Kuvakorttien avulla voidaan keskustella eri kehonosista ja pyytää lapsia esimerkiksi näyttämään omasta kehostaan säkistä kulloinkin otettavan kortin osoittama kehonosa. Kuvakortit löydät kansioista.

Kim-leikissä käytämme erilaisia nukenvaatteita, joita lasten tulee tunnistaa, nimetä muistaa mikä vaatteista puuttuu.

TÄTI MONIKA

On meillä hauska täti, tuo täti Monika.

Kun täti menee torille, on näky komea

Kas näin heiluu kassi ja kassi heiluu näin

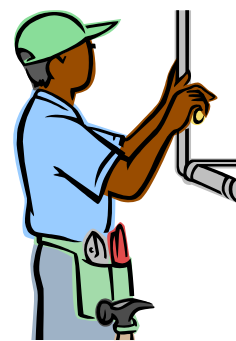
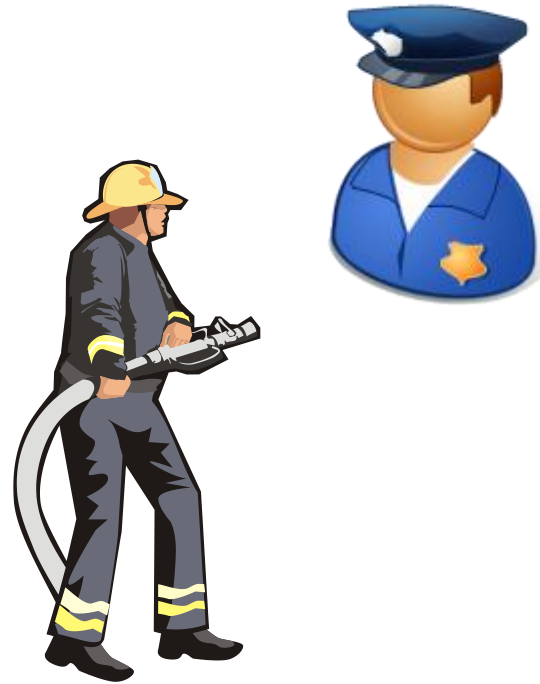
Kas näin heiluu kassi ja kassi heiluu näin.

Kas näin heiluu –kohdassa vaihtelevat eri vaatekappaleet.

- *takki*
- *hame*
- *huivi*
- *hattu*

Jokainen lapsi saa vuorotellen leikkiä Täti Monikaa ja hänelle annetaan aina laulussa sanottu asuste, joka päällä kävelee piirissä.

6. AMMATIT

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Sanasäkki vaatteista
3. Uuden aiheen esittely kuvien avulla
4. Posteljooni –laulu
5. Yhdistä ammatti ja esine –leikki
6. Loppulaulu

Sanasäkissä on kertauksen vuoksi vaatteita, joita lasten tulee vuorotellen tunnistaa. Samalla käydään läpi, mikä vaate on, mihin se laitetaan, mihin tarkoitukseen, minkä värinen se on jne. Esittelemme uuden aiheen ammattikorttien avulla ja keskustelemme ammateista.

PIKKU POSTELJOONI

Lapsen ollessa poika lauletaan:

Minä olen pikkupoika posteljoon, posteljoon ja posteljoon.

Minä olen pikkupoika posteljoon ja kiertelen ympäri Suomen maan.

Lapsen ollessa tyttö lauletaan:

Minä olen pikkutyttö posteljoon, posteljoon ja posteljoon.

Minä olen pikkutyttö posteljoon ja kiertelen ympäri Suomen maan.

Jokainen lapsi saa vuorotellen olla posteljooni, jolle annetaan posteljoonin laukku ja hattu. Laukussa on jokaiselle lapselle osoitettu kirje, jonka vuorossa oleva posteljooni jakaa. Käydään laulun sanat ensin läpi sekä sen mitä leikissä on tarkoituksena tehdä. Jokaisen oltua posteljoonina ja saatua oman kirjeensä, lapset saavat avata kirjeet. Jokaisessa kirjeessä on kaksi työvälinettä, jotka vievät seuraavaan leikkiin.

YHDISTÄ AMMATTI JA ESINE - LEIKKI

Asetetaan lattialle kerhokerran alussa esitellyt ammattikortit. Otetaan esille jokaisen lapsen kirjekuoresta löytyneet kortit, joissa on työvälineiden kuvat. Jokainen lapsi saa yksitellen yrittää yhdistää omasta kirjekuoresta löytyneet työvälinekortit oikeaan ammattiin. Lasta avustetaan tarpeen mukaan. Kaikkia kansion kortteja ei tarvitse käyttää. Ota huomioon lasten ikä ja kehityksen taso.

Esimerkkejä:

Kampaaja - sakset ja kampa

Palomies – vesiletku

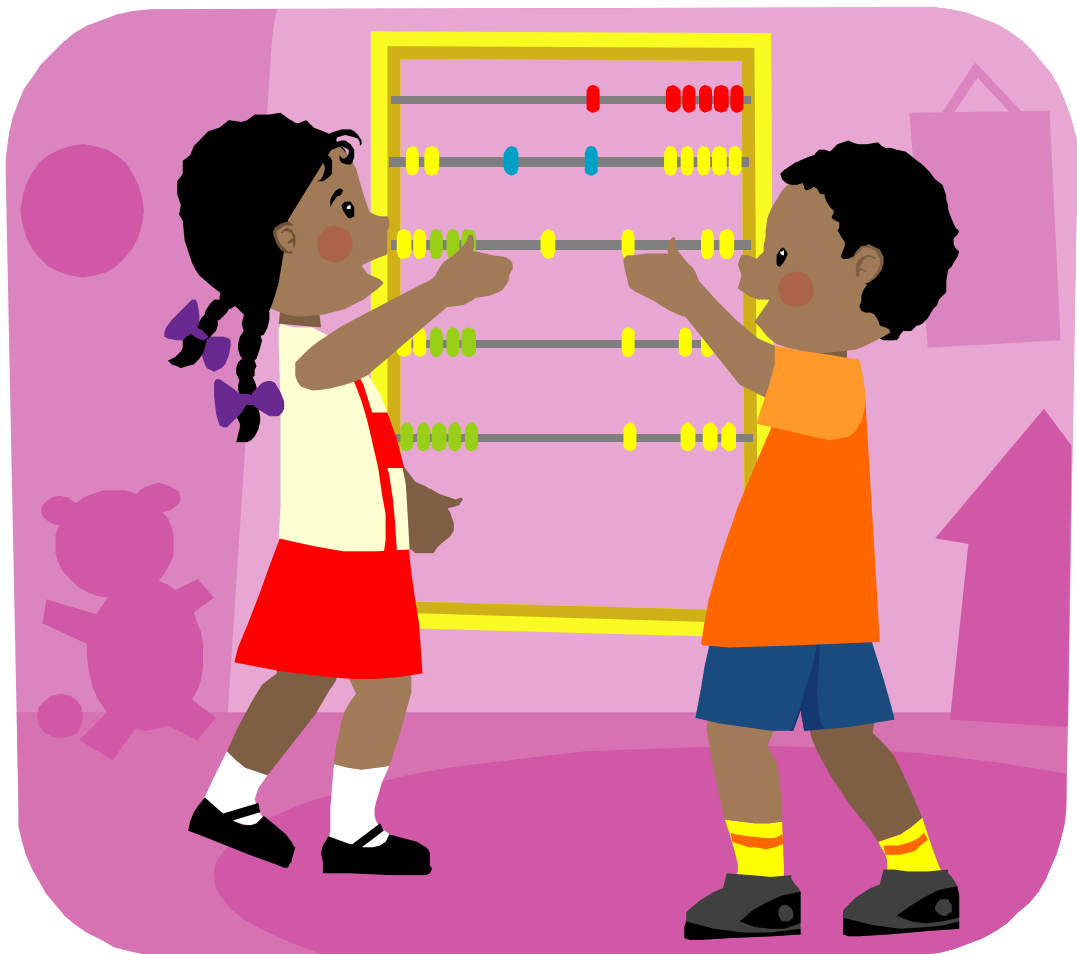
Korjaaja – vasara

Poliisi – käsiraudat

Lääkäri – rokote

Maanviljelijä - harava

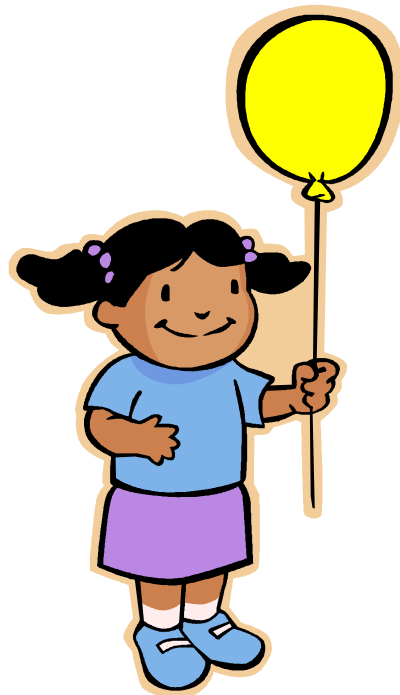
7. KERTAUS

KERHOKERRAN SISÄLTÖ

1. Alkulaulu
2. Sanasäkki ammasteista
3. Muotoleikki
4. Askartelu
5. Loppulaulu

Sanasäkissä, jossa kerrataan ammatteja, käytetään viimekerran ammatti – kuvakortteja. Kortit löytyvät kansioista.

MUOTOLEIKKI

Lattialle, ympäri tilaa kiinnitetään erivärisiä, paperista leikattuja muotoja.

Lapset seisovat rivissä ja odottavat ohjaajien käskyä minkä värisen muodon luokse tulee mennä. Kaikki lapset leikkivät yhtä aikaa annettujen ohjeiden mukaan. Toki leikkiä voi myös muokata niin, että jokainen etsii yksitellen ohjaajien kertoman muodon.

Muodot on hyvä kerrata ensin lasten kanssa. Muotoja voi olla useita erilaisia ja erivärisiä. Eli leikkiä voi muokata lasten iän, ryhmäkoon sekä tilan mukaan. Myös tapaa jolla muodon luokse mennään voi vaihtaa. Esimerkiksi. ”Konttaa oranssin ympyrän luokse” tai ”hyppi yhdellä jalalla vihreän neliön luokse”. Leikin ideana on muotojen ja värien oppiminen sekä niiden yhdistäminen. Erivärisiä jo valmiiksi leikattuja muotoja löytyy tästä kansiossa.

VAATTEIDEN ASKARTELU PAPERINUKEILLE

Otetaan esille neljäntenä kerhokertana lasten koamat ihmiset. Nämä ihmiset on tarkoitus pukea samalla kertaamalla vaatteiden ja kehonosien nimiä. Vaatteet leikataan valmiiksi erivärisistä papereista nukeille sopiviksi.

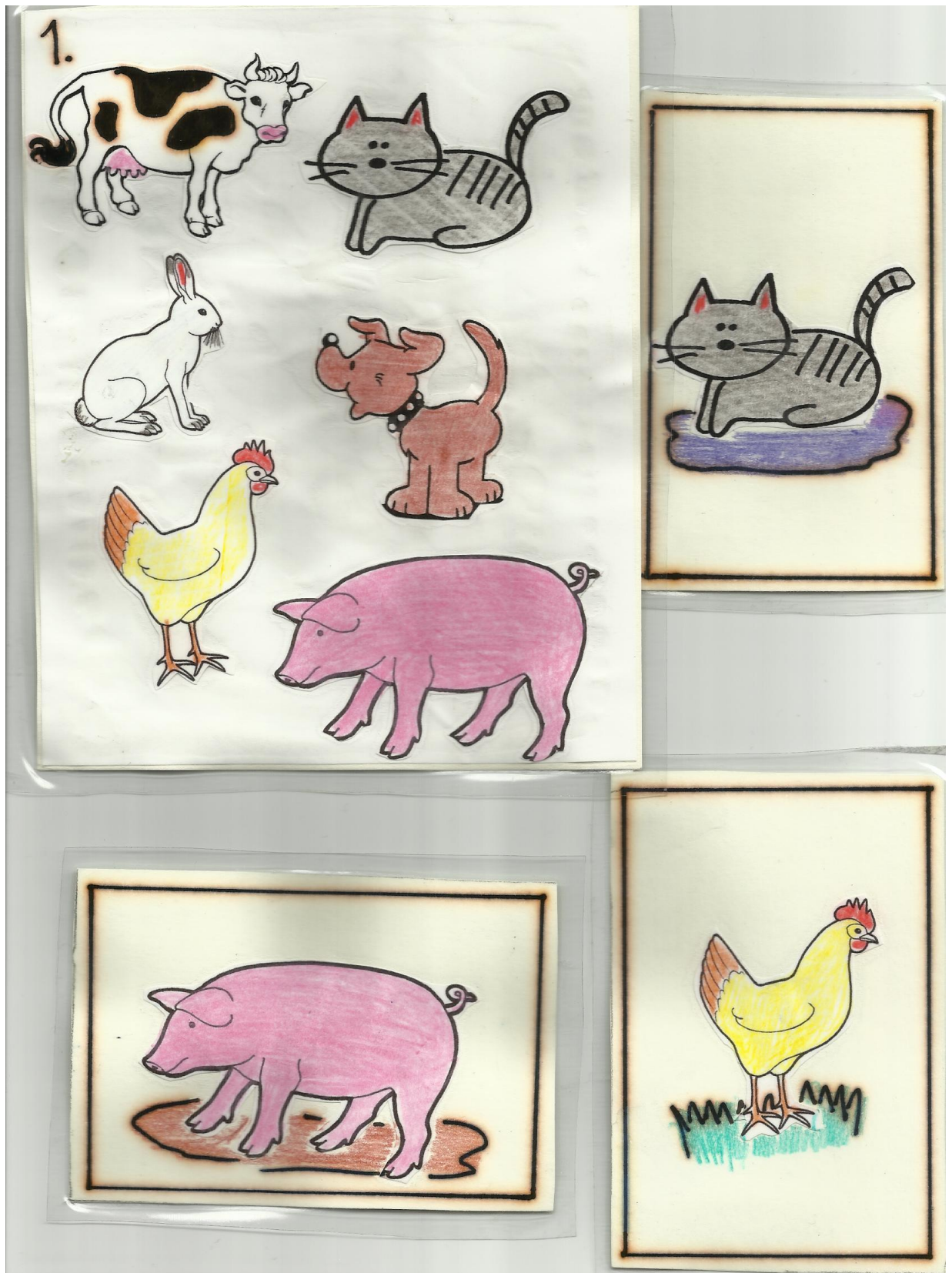
Lapsille jaetaan liimat. Jokainen vaatekappale liimataan kerrallaan. Esimerkiksi lasten eteen asetetaan leikatut paidat, joista jokainen saa valita omansa ja ne liimataan oikeaan paikkaan ihmisen päälle. Vaatteen liimaamisessa avustetaan tarpeen mukaan. Ihmiselle voidaan pukea esimerkiksi paita, housut, hame, hattu, laukku, kengät, hanskat yms.

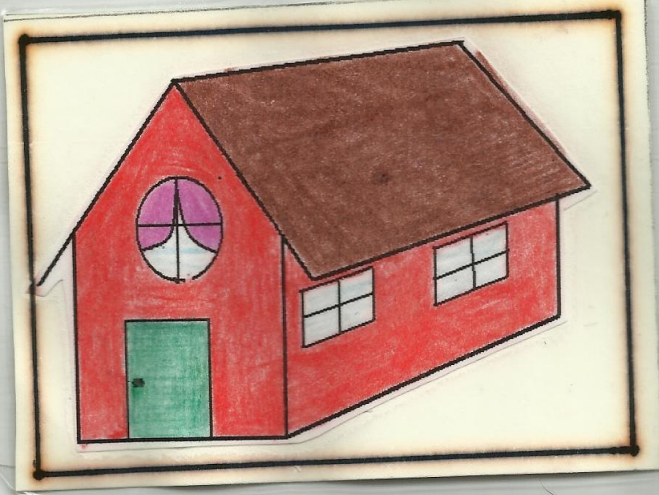
LAULUJEN LÄHTEET

Piippolan vaari	Suuri Toivelaulukirja 5 s. 193
Täti Monika	Suuri Toivelaulukirja 5 s.71
Väri laulu	Fröbelin Palikat
Posteljooni	Musiikkia muksuille s. 28
Pää, olkapää, peppu	Fröbelin Palikat

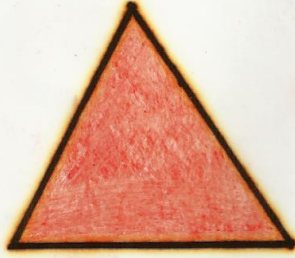

LIITE 3 KUVAKORTIT JA ASKARTELUMALLIT

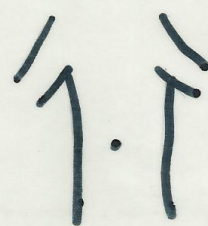
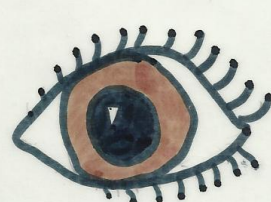

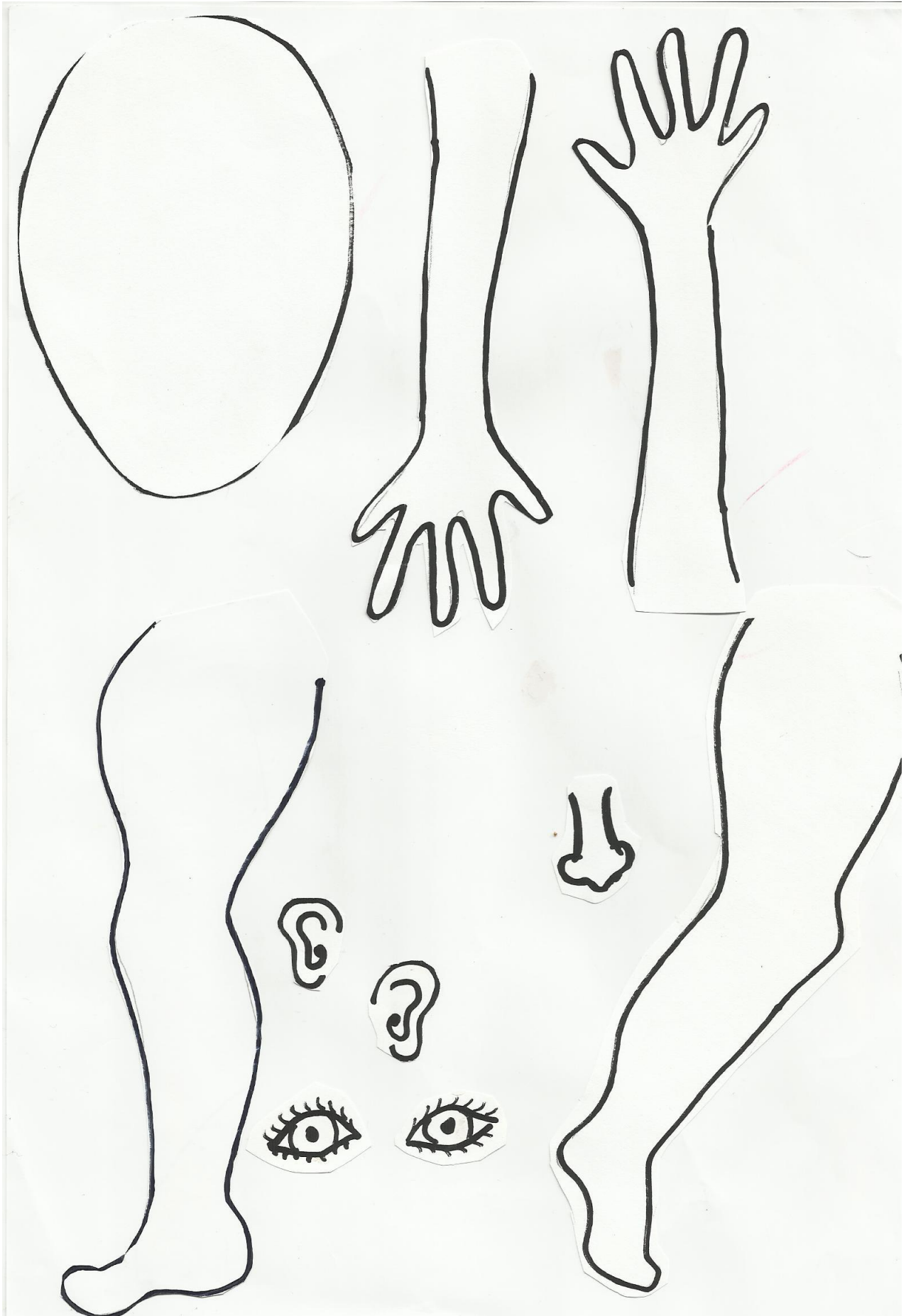
2.

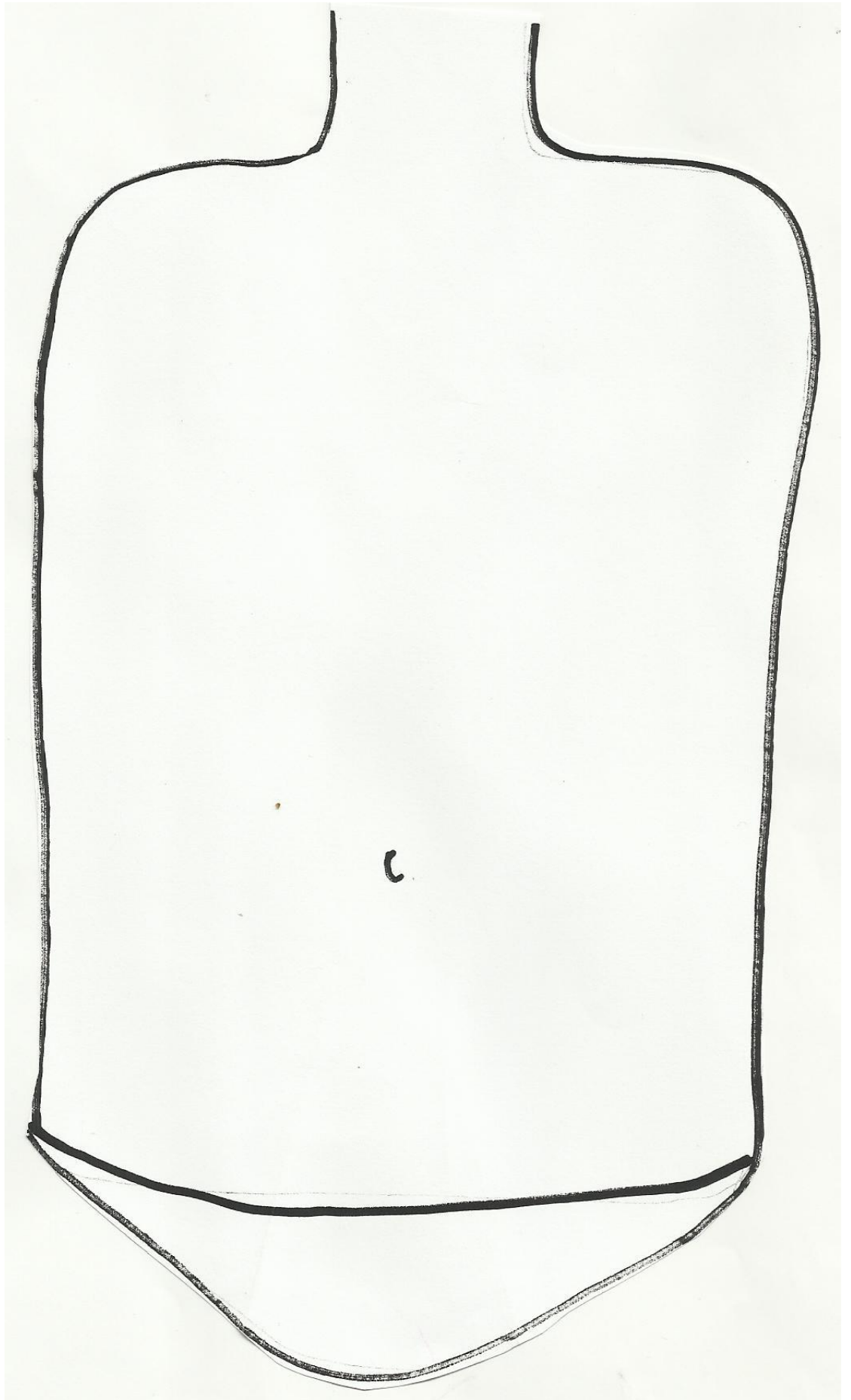

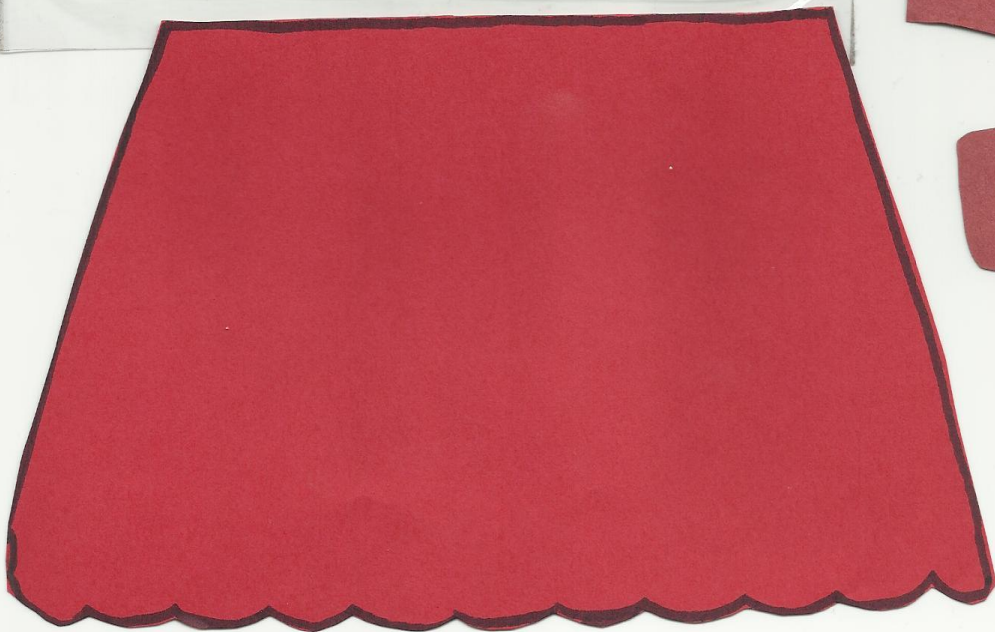
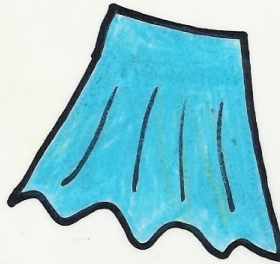
4.

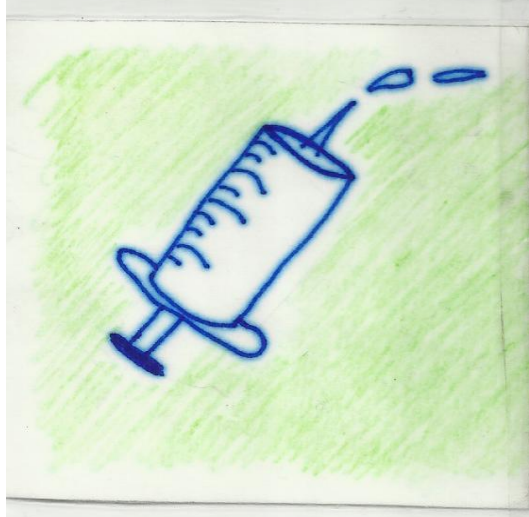

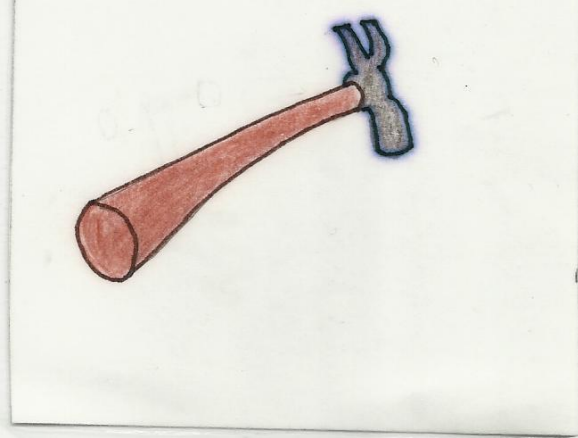

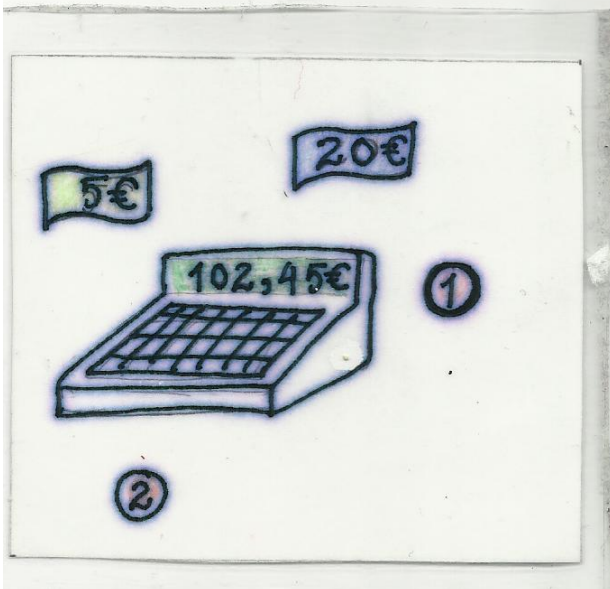
5.

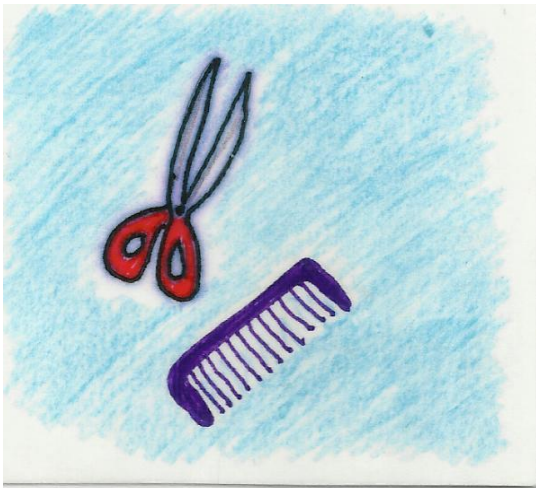

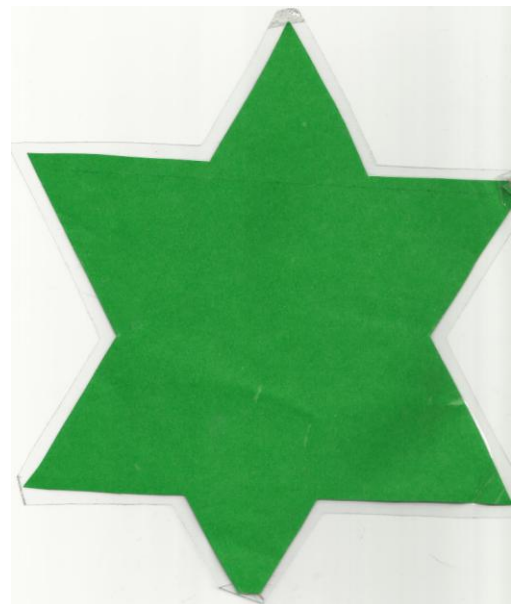
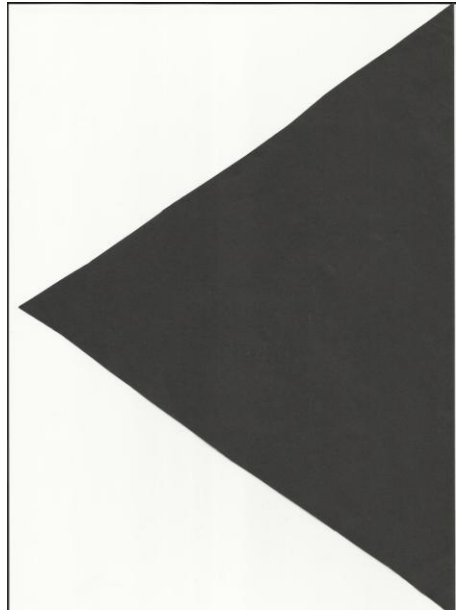

KERHO PASSI

LAPSEN NIMI